

7A 220

„A könyv a szocialista kultúra
leghatalmasabb fegyvere!”
(Gorkij)

BORSODI KÖNYVTÁROS

A BORSOD MEGYEI KÖNYVTÁRKÖZI BIZOTTSÁG
TÁJÉKOZTATÓJA

Hozzuk létre és fejlesszük kézikönyvtárunkat!

Milyen magas az Eiffel-torony? Mikor volt a waterlooi csata? Ki írta az Eladott menyasszony című operát? Ehhez hasonló kérdésekkel szinte naponta találkozunk minden olyan könyvtáros, aki az olvasókkal közvetlen kapcsolatban áll. Rejtvényfejtés, tanulás, fogadás eldöntése, vagy csupán az ismeretek gyarapítására serkentő kíváncsiság indokolja őket. Mások az ember származásáról, vagy az űrrepülésről szeretnének olvasni.

Szerencsés esetben a jól képzett könyvtáros fejből tud válaszolni ezekre a kérdésekre. A keresett téma irodalmához elvezet a szakrendbe rakott könyvállomány, vagy a szakkatalógus. De a kérdések sokfeléek lehetnek, s nincs az a művelt könyvtáros, aki a kisujjából rázza ki rájuk a választ. Az emberiség családfáját kutató érdeklődőt sem biztos, hogy kielégíti a könyvtárban található irodalom. Hová fordul a könyvtáros, ha egy kérdésről hiába faggatja emlékezetét? Természetesen a könyvekhez. Minden könyv tartalmazhat olyan információt, adatokat, amelyek alapján felvilágosítást adhatunk a hozzánk fordulóknak. Egy Olcsó Könyvtári kötet két-három ka-
pos utószava is elegendő tájékoztatást nyújthat az író személye iránt érdeklődőknek. Van azonban a könyveknek egy olyan csoportja, amely a benne foglalt adatok értéke, mennyisége és elrendezése miatt különösen alkalmas a könyvtárosok és olvasók tájékoztatására. Ilyenek az általános és szaklexikonok, a szótárak, helyesírási szabályzatok, adattárak (zsebkönyvek, címjegyzékek, helységnévtárak stb.), jogszabálygyűjtemények, térképek, egy-egy ismeretágot összefoglaló kézikönyvek, az irodalmi termésről számot adó általános és szakbibliográfiák.

Ezeket a könyveket még a kisebb közművelődési könyvtárak sem kölcsönzik, hiszen rendszerint csak egy-egy adatot, vagy néhány könyvcímet keresnek ki belőlük, s ezt a szerepüket csak akkor tudják betölteni, ha állandóan kéznél vannak.

Ezekből a könyvekből állítják össze a könyvtárak kézikönyvtárakat, amelyet a szabadpolcos kölcsönzőben külön állványon, vagy szekrényben, ha pedig olvasóterem is van, ott helyeznek el. Az elhelyezésnek olyannak kell lennie, hogy mind a könyvtáros, mind az olvasó könnyen hozzáférjen. Gyakorlottabb olvasók ugyanis nem fognak minden kérdésükkel a könyvtárhoz fordulni, hanem maguk néznek utána. Azt, hogy ezek a könyvek nem kölcsönözhetők, a polcra erősített felirattal, az egyes könyveken pedig megkülönböztető jelzéssel (pl. színesfokkal) jelöljük.

Kézikönyvtár minden olyan könyvtárban szükséges, ahol a helyben olvasásra lehetőség van. Megyei viszonylatban elsősorban a járási, városi könyvtárak-

ban, a főhivatású könyvtárossal működő községi és szakszervezeti könyvtárakban, valamint a nagyobb lélekszámú települések könyvtáraiban is, ha ott van mód a helyben olvasásra.

A kézikönyvtár anyaga nem azonos a törzsállománnyal. Egy részüket megtalálhatjuk ugyan az állománygyarapítás segédeszközeként kiadott címjegyzékekben, de nem mindegyiket. Ez így rendjén is van, hiszen a kézikönyvtár — mint láttuk — különleges funkciót tölt be. Az ide tartozó könyvek beszerzése azonban éppen olyan fontos, mint a törzsanyagé.

A kézikönyvtár összeállítása nem kis gondot okoz a könyvtárosnak. Az első kérdés az, hogy milyen könyveket válogasson össze ezen a címen, a másik, hogy honnan szerezzé be a kívánt műveket. A gond egy részét leveszi a válláról a Könyvtártudományi és Módszertani Központ által 1964-ben kiadott „Kézikönyvtár-jegyzék járási, városi, önálló szakszervezeti és önálló községi könyvtárak számára.” A jegyzék összeállítói tekintettel voltak a kiskönyvtárak beszerzési lehetőségeire, ezért csak a Magyarországon, magyar nyelven, s — egy-két kivételtől eltekintve — az utóbbi években megjelent műveket tartalmazza, szakrendi beosztásban. Így feltételezhető, hogy azok nagyrésze a Könyvtárellátótól, vagy antikváriumokból beszerezhető.

Első feltétel tehát az, hogy ez a fontos segédeszköz meglegyen könyvtárunkban. A jegyzék anyagát hasonlítsuk össze állományunkkal! Több olyan könyvet fogunk találni, amely máris megvan nálunk. Ezeket gyűjtsük össze, s helyezzük el a kézikönyvtár céljára kijelölt állványon, vagy szekrényben. Az elhelyezés rendje a közművelődési könyvtárakban szokásos szakrend. Ez a kis gyűjtemény lesz kézikönyvtárunk magva. A hiányzó könyvekről készítsünk magunknak jegyzéket és lássunk hozzá azok felkutatásához. Nem lesz könnyű feladat. Vegyük külön azokat a műveket, amelyek kiadójaként az „OSZK—KMK” szerepel. Ezek beszerzését megkísérelhetjük a Könyvtártudományi és Módszertani Központtól (Bp. VIII., Múzeum u. 3.). Az utóbbi években megjelent műveket elsősorban a Könyvtárellátótól, az ott nem kapható műveket antikváriumban próbáljuk megszerezni. A hiányzó könyvek felkutatásához a megyei könyvtár is adhat segítséget, ha ezeknek a könyveknek a listáját beküldik. Vannak olyan könyvek, amelyekről előre megmondhatjuk, hogy beszerzésük szinte lehetetlen. Ilyen pl. Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái című, 14 kötetes életrajzi lexikona, amelyről a jegyzék zárójelben azt

közli „csak antikváriumokban kapható”, valójában azonban ott sem. Hasonló a helyzet Szentmihályi János—Vértesy Miklós: Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához című művével, amely ugyan 1963-ban jelent meg, de mindössze 1000 példányban, s pár nap alatt elfogyott. Nem kapható Az Egyetemes Tizedes Osztályozás sem, de ebből újabb kiadás várható. Gulyás Pál: A könyv sorsa Magyarországon című munkájának csak 2. és 3. része kapható a Könyvtártudományi és Módszertani Központban. (A Kézikönyvtárjegyzékhez sem könnyű hozzájutni, mivel 400 példányban jelent meg.). Arra is gondolkunk kell, hogy a könyvtár anyagi eszközei sem teszik lehetővé minden könyv egyidejű beszerzését. Bizonyos fontossági sorrendet kell tehát kialakítanunk. Elsősorban azokat a könyveket vegyük számításba, amelyek tartalmuknál, formájuknál fogva legalkalmasabbak a tájékoztatás segédeszközének szerepére, s amelyek a leggyakrabban keresett adatokat tartalmazzák. A Kézikönyvtár-jegyzéken szereplő művek közül ilyenek például:

- 000 A kultúra világa. 1—5. köt.
(Új, 10 kötetes kiadásból eddig 8 kötet jelent meg.)
- 010 Magyar Könyvészet. 1961—1962.
(A jegyzék lezárása óta megjelent az 1963-as kötet is, valamint az 1945—1960. évek irodalmát magában foglaló összesítés „4. Művészetek, Irodalom. Földrajz. Történelem.” című kötete.)
- 020 BALÁZS Sándor—PODONYI András—TAKÁCS József: A könyvtári szolgálat jogi szabályozása.
BARTA Gábor: A könyvtári munka szabványai. 2. bőv. kiad.
GERŐ Zsoltné—PAPP István: A szakszervezeti könyvtárosok kézikönyve.
SALLAI István—VARGHA Balázs: A szabadpolcos közművelődési könyvtár.
- 030 Új magyar lexikon. 1—6. köt.
- 058 Magyarország címtára.
- 100 Egyetemes filozófiatörténet.
- 200 Kézikönyv a vallásról.
- 300K LENIN, V. I.: Válogatott művek. 1—2. köt.
MARX—ENGELS: Válogatott művek. 1—2. köt.
- 330 Közgazdasági kislexikon.
- 340 A Magyar Népköztársaság alkotmánya.
(Új kiadása az Új Könyvek 18. számában található.)
- 350 Hatályos jogszabályok gyűjteménye.
1945—1958. 1—4. köt.
A munka törvénykönyve és végrehajtási rendelete.
(Csak az 1965-ös új kiadás érvényes!)
- 413 Lehetőség szerint minél több szótárpárt szerezzünk be. A nyelvek kiválasztásánál a helybeli szakemberek, nyelvtanulók szükségleteire legyünk figyelemmel!
- 494 BAKOS Ferenc: Idegen szavak kézi szótára.
Helyesírási tanácsadó szótár.
- 570 TÖRŐ Imre: Az ember fejlődése.
- 580 JÁVORKA SÁNDOR—CSAPODY Vera: Erdő—mező virágai.
- 590 BREHM, A.: Az állatok világa. 1—4. köt.

- 600 VAJDA Pál: Nagy magyar felfalálók.
- 610 Az emberi test. 1—2. köt.
- 620 CSATÓ István: A kozmosz partján. Az úrkutatás története.
Rádiótechnikai kislexikon.
- 630 Kertészeti lexikon.
Mezőgazdasági lexikon. 1—2. köt.
- 700 Művészettörténeti ABC.
- 770 Fotolexikon.
- 780 BALASSA Imre—GÁL GYÖRGY Sándor: Operák könyve.
DARVAS Gábor: Zenei ABC.
TÓTH DÉNES: Hangversenykalauz.
- 790 VAJDA GYÖRGY Mihály: Színházi kalauz.
- 796 A magyar sport kézikönyve.
- 800 100 híres regény. 1—2. köt.
SZÁSZ Eta—KEPES Ágnes: Beszélő könyvtár. Az ifjúsági irodalom ajánló bibliográfiája.
SZERB Antal: A világirodalom története.
- 894 Magyar irodalmi lexikon. 1—3. köt.
A magyar irodalom története 1849-ig.
A magyar irodalom története 1849—1905.
(Közben az Akadémiai Kiadó is megindította A magyar irodalom története kiadását, amelyből eddig 5 kötet jelent meg, 1919-ig.)
- 908 Magyarország helységnévtára.
- 910 PÉCSI Márton—SÁRFALVI Béla: Magyarország földrajza.
- 930 Világtörténet. (Eddig 7 kötet jelent meg a 10 kötetre tervezett sorozatból.)
Magyarország története. 1. Az őskortól 1526-ig. 2. 1526—1790. 3. 1790—1849.
(1964-ben megjelent egy kétkötetes Magyarország története is a Gondolat Kiadónál.)

A jegyzék lezárása óta megjelent művekről az Új Könyvek című folyóiratból szerezhetünk tudomást. A címleírások után közölt annotációkban utalást találunk arra is, ha a könyv kézikönyvtárba való. Különösen a le nem zárt sorozatokat, a részletekben megjelenő többkötetes műveket kísérik figyelemmel. Itt szeretném felhívni a figyelmet néhány olyan fontos, kézikönyvtárba való műre, amely a Kézikönyvtár-jegyzék lezárása óta jelent meg:

- 010 Sorozatok jegyzéke. 1964. (Új Könyvek 3. sz.).
A magyar bibliográfiák bibliográfiája.
1958—1960. (Új Könyvek 4. sz.).
- 020 BEREZKY László—KISS Jenő—PAPP István: Könyvtárosok zsebkönyve.
(Új könyvek 5. sz.).
GERŐ Zsoltné—VARSÁNYI Endréné: A közművelődési könyvtári munka ismeretei. (Tankönyv.) Bp. 1965, OSZK—KMK.
(Jegyzéken még nem szerepelt.)
SALLAI István—SEBESTYÉN Géza: A

- könyvtáros kézikönyve. 2. kiad. (Jegyzéken még nem szerepelt).
- 070 Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1842—1963. (Új Könyvek 5. sz.).
- 100 Filozófiai kislexikon. (Új Könyvek 4. sz.).
SÁNDOR Pál: A filozófia története. 1—3. köt. (Új Könyvek 8. sz.).
(Ez helyettesíthető a Kézikönyvtár-jegyzéken szereplő egyéb filozófiatörténeti művel.)
- 500 Természetudományi lexikon. 1. köt. A—C. (Új Könyvek 3. sz.)
- 700 Művészeti lexikon. 1. köt. A—E. (Új Könyvek 11. sz.)
- 780 Zenei lexikon. 1. köt. (Új Könyvek 11. sz.)
- 790 Film-kislexikon. (Új Könyvek 3. sz.)
- 894 KOZOCSA Sándor: A magyar irodalom bibliográfiája. 1958. (Új Könyvek 5. sz.).

A kézikönyvtárban könyvek mellett folyóiratokra is szükség van. Ezeket nem fontos a kézikönyvek között elhelyezni, de használatukat ugyanúgy biztosítani kell, mint a könyveket. Egy könyvtárból sem hiányozhat a Magyar Nemzeti Bibliográfia, amely a teljes magyarországi könyvtermésről (valamint a térképekről, zeneművekről, hanglemezekről) ad kéthetenként tájékoztatást, továbbá az ennek mellékleteként megjelenő Magyar Folyóiratok Repertóriuma (a folyóiratcikkekről). A könyvtárosok munkájának segédeszköze, módszertani útmutatója, szakmai továbbképzésének segítője a Könyvtáros és a Könyvtári Figyelő. Valamennyi könyvtárban meg kell találnunk a Borsodi Könyvtárost, a Borsod megyei Könyvtárközi Bizottság tájékoztatóját. A járási könyvtárak által készített híradókat a járás valamennyi könyvtárában meg kell őrizni. Helyes, ha megyén belül a járási könyvtárak egymás kiadványait is gyűjtik.

A kézikönyv-állományt jól kiegészítik a megyében készült ajánló bibliográfiák, nyomtatott katalógusok. A megyei könyvtár kiadványait rendszeresen elküldi a megyei hálózat könyvtáraihoz. 1965. óta a megyei

könyvtár negyedévenként ad ki sokszorosított gyarapodási jegyzéket. Ezt a jegyzéket a kisebb könyvtárak is felhasználhatják füzetkatalógusként, ha megjelölik benne azokat a könyveket, amelyek saját könyvtáruk állományában is megtalálhatók. A gyarapodási jegyzéket a könyvtárközi kölcsönzéshez is jól fel lehet használni.

A gondosan összeválogatott kézikönyvtár önmagában még nem elegendő. Értékessé csak akkor válik, ha az emberi tudás benne rejlő kincseit a felszínre hozzuk. Minden könyvtárosnak meg kell tanulnia ezeknek a könyveknek a használatát, s igyekeznie kell az olvasókat is megtanítani erre. Ismerkedjünk meg a könyvek tartalmával, felépítésével, a különféle mutatók (név-, tárgy-, szak-, hely- stb.) rendszerével. Így aztán — a bevezetőben feltett kérdéseknél maradván — az Eiffel-torony magasságát megtaláljuk az Új magyar lexikonban, a megfelelő címszó alatt, a waterlooi csatáról a Világtörténet 6. kötetében találunk adatokat, az Eladott menyasszony című opera szerzőjére pedig rátalálunk az Operák könyvében. Egy-egy téma irodalmát a megfelelő szakbibliográfiákból, vagy a Magyar Nemzeti Bibliográfiából kell kikeresnünk. Egyes témáknál fel tudjuk használni a megyei könyvtár által összeállított ajánló bibliográfiákat, gyarapodási jegyzékeket. Ha a könyvtárban nem találunk a keresett témához irodalmat, vagy a meglévő irodalom nem elégíti ki az olvasót, a könyvtárközi kölcsönzést kell igénybe vennünk. A könyv útját meggyorsítja, ha a bibliográfiák alapján pontos címadatokat szolgáltatunk.

Végül ne feledkezzünk meg arról, hogy a könyvtáros nem polihisztor. A számunkra ismeretlen szakterületen még a kézikönyvtár segítségével is csak ügyvel-bajjal tudunk eligazodni. Sok időt és fáradságot takarítunk meg magunknak, az olvasóknak pedig a helytelen tájékoztatásból adódó bosszúságot, ha hozzáértő olvasóinkból egy kis tanácsadó kollektívát szervezünk, s a szaktudást igénylő kérdésekkel hozzájuk fordulunk.

Hubay László

Az abaújszántói Mezőgazdasági Technikum levelező tagozata a községi könyvtár klubhelyiségében tartja foglalkozásait. Nemcsak otthon találtak itt a technikum tanulói, hanem jól felszerelt kézikönyvtárat is, melynek használatára itt megtanítják őket, s községeikbe elviszik a könyvtár használatának hírért. Talán az elkövetkező években éppen abban a 22 községbe kerül korszerűsítésre a könyvtár, ahonnan a hallgatók jöttek, az Abaújszántón látott példa nyomán.

A Diósgyőri Gépgyár üzemében is szükségét látják a kézikönyvtárak létesítésének. Ezt bizonyítja évről évre növekvő kézikönyvtáraik száma; 1961-ben csak 3 kézikönyvtárról adtak számot, 1965-ben már 24 kis gyűjteményük van a különböző üzemekben. A dolgozók közül ezeket bárki használhatja, a forgalomról statisztikát nem készítenek.

Gondolatok könyvtáraink kiadványairól

Könyvtári módszertani és propagandamunkánk jelentős eszköze a kiadvány. Jellegét tekintve lehet: prospektus, bibliográfia, módszertani levél, módszertani füzet, éves, negyedéves beszámoló, könyvtári híradó, oktatási anyag és könyvtártudományi mű.

A hálózat könyvtárainak módszertani kiadványait is a könyvtárfejlődés tükrében kell és lehet értékelni. A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár kiadványai nemcsak tanácsai, hanem más szakszervezeti, üzemi, iskolai könyvtáraknak is hasznos útmutatást, tanácsot adtak és adnak. Ezt az irányító munkát igényelték is könyvtáraink, hiszen csak ezek birtokában tudott elindulni sok vidéki könyvtár, községi, járási irányító szerv. Csak két kiadványunkat említek: *A községi könyvtárak munkája*, valamint *A községi tanács feladatai a könyvtári munkában* című kiadványokat. Az első 1961-ben, a második 1962-ben jelent meg. Mindkettő az adott helyzetben nélkülözhetetlen tájékoztató volt, a megyén belüli egységes könyvtárpolitika alakítását segítette.

Előrelépés volt, amikor olvasóink kezébe is útmutatót tudtunk adni. Ez 1963-ban következett be, amikor a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár állományáról, gyűjtőköréről, folyóiratanyagáról, a könyvtárhasználat módjairól, könyvtárhálózatunkról adtunk írásos felvilágosítást olvasóinknak.

Egyes rendezvények alkalmával (Ünnepi Könyvhét) időszerű „módszertani tájékoztatót” adtunk ki a rendező szervek segítségére. Más alkalmakra, mint szemleli vetélkedők segítése, hasonlóan közreadtuk tapasztalatainkat.

A Borsodi Könyvtáros előbb a Módszertani Tanács kiadványaként, később a Könyvtárközi Bizottság lapjaként jelent meg és jelenik meg.

Könyvtárunk aprónyomtatványokkal, kis bibliográfiákkal, színes, rajzos gyermekirodalmi ajánlókkel és a gyermekfoglalkozásokat segítő útmutatókkal siet a tanácsai és iskolai könyvtárak segítségére.

A múlt esztendőben indítottuk meg a „Könyvtári Füzetek” című sorozatot „Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1842—1963” című kiadvánnyal. Most készül a sorozat második kötete.

Nem feladatunk, hogy a saját kiadványainkat értékeljük, ezt másoktól várjuk és kérjük, de úgy gondolom, nem maradunk el más könyvtárak, különösen közművelődési könyvtárak publikációi mellett. Örömmel könyvelhetjük el, hogy a hálózatszervezés és fejlesztés napi gondjai mellett eljutottunk oda, hogy jövő évi kiadványtervünkben a „Módszertani Füzetek” sorozat és „Bibliográfiai Füzetek” sorozat rendszeres tervezése és szerkesztése mellett már teret biztosíthatunk könyvtártudományi munkáknak is. Ezzel felzárkózhatunk a több évvel ezelőtt a KMK által kezdeményezett könyvtártudományi munkához.

Módszertani munkánkban a könyvtári-népművelési problémák kutatásának és vizsgálatának eredményeit, tapasztalatait igyekszünk közreadni, hogy az írásos formával, ill. annak segítségével is elterjesszük a legjobban bevált módszereket, tapasztalatokat, könyvtári, népművelési, olvasó- és könyvpropaganda módszereire-

ket. A nagyobb kiadványok és sorozatos szerkesztésű füzetek mellett több, rotán előállított kisebb anyagot tervezünk, mint ahogy a múlt népművelési évadban is tettük. A miskolci Városi Könyvtárral együttes szerkesztésében „Irodalmi Füzetek” sorozatot indítunk, amely elsősorban az iskolai oktató-nevelő munkát van hivatva segíteni. Tisztában vagyunk azzal, hogy kiadványaink nem lehetnek öncélúak, hanem mind a helyes könyvpropaganda és könyvtári szolgálat érdekében kell megjelenjenek. Még a könyvtártudományi értekezések is szoros életközelségből kell merítsék témájukat, hogy dokumentáló értékűek legyenek a jövőre nézve, a mában pedig elvi, gyakorlati útmutatásul szolgáljanak.

A következőkben nem arról akarok írni, hogy a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár mit csinált, mit adott ki, hanem arról, hogy a hálózat könyvtárai mit tettek ezen a téren. Ennek a felmérése érdekében körlevelet adtunk ki, hogy számbavegyük a járási könyvtárak kiadványait és összevessük saját archivált anyagunkkal.

A beérkezett jelentésekből megállapítható, hogy:

— járási könyvtáraink technikai felszerelése a leg- több helyen nem engedi meg járási kiadványok szerkesztését. Rá vannak utalva a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár sokszorosító apparátusára.

— Módszertani kiadványt csak az encsi járási könyvtár adott ki nyomdai úton, 1963-ban.

Más kiadványok, elsősorban bibliográfiák, sokszorosított formában láttak napvilágot, hogy el- lássák a járás valamennyi könyvtárát. A put- noki könyvtár „Gyermeknevelés — közösségi életre nevelés” című kiadványa és olvasónap- tára is így készült el.

— Legismertebb kiadványok a Járási Könyvtári Híradók, amelyek az encsi, edelényi, mezőcsáti, mezőkövesdi, miskolci és sátoraljaújhelyi já- rási könyvtárak szerkesztésében jelentek meg.

El kell mondanunk ezekről a kiadványokról, hogy egyes járási könyvtárak, mint a miskolci, edelényi, encsi, mezőkövesdi, már megalakulásukkor éltek a könyvtári munka ilyen lehetőségével. Felmerül a kér- dés, hol maradtak el a többi könyvtárak? Szerencs, Ózd (Putnok) és Kazincbarcika város? Mi az oka, hogy a kiadvánnyal szereplő könyvtárak nagy része is csak híradóval tud jelentkezni, anyagi, vagy személyi okai vannak ennek a körülménynek? Talán össze lehetne vetni járási könyvtáraink dolgozóinak szakképzettségével? A könyvtárvezetés, család, tanulás mellett értekelendő az is, hogy legalább járáson belül tájékoz- tatják a községeket, a híradókból képet kapunk a könyvtári és népművelési munkáról. De ez nem jelent mindent. A járási könyvtár éppúgy módszertani köz- pontja a járás községeinek, mint a megyei könyvtár az egész megye könyvtárhálózatának. Azt a tanulságot is le kell vonnunk, hogy több írásos dokumentummal se- gíthetik a községek munkáját. Kazincbarcika helyzeté- vel külön kell foglalkoznunk, hiszen ott csak „városi hálózat”-ról lehet beszélni, így a módszertani irányí- tást megbeszéléseken is meg lehet adni. A könyvtár

feltáró munkáját külön nem kell ismertetnünk, hiszen Kazincbarcika ebben is közismerten példamutató.

Nézzük meg, mi van a Könyvtári Híradókban!

Bódvavölgyi Könyvtáros. Az edelényi járási könyvtár 1962 februárjától jelenteti meg. Benne az elvi és módszertani cikkek mellett találunk helytörténeti krónikaanyagot, a hibákat pellengérező, élcelődő részt, híryananyagot. Külön értéke a kiadványnak, hogy mindenik számban sorra vesz egy-egy községi könyvtárat, és annak munkájával részletesebben foglalkozik. Hírekkkel, közérdekű könyvtári és egyéb közleményekkel összeköti a könyvtári munkát a népművelés egyéb területeivel. Tájékoztatja a községi tanácsokat a járás és a községek könyvtári helyzetéről. A kiadványt előbb a járási tanács sokszorosítóján készítették, újabban a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár rotaprint gépével. A híradót szénessé teszi a csaknem minden számban fellelhető élménybeszámoló, egy-egy író-olvasó találkozó leírása. A Bódvavölgyi Könyvtáros csaknem teljes egészében Slezsák Imre járási könyvtárigazgató kezemunkája. Így nemcsak szellemi és szöveganyagát, hanem előállítását is ő végzi.

1965-ben új kiadvánnyal jelentkezett az edelényi könyvtár, az „*Edelényi Könyvbarát*”-tal. Ez helyi jellegű, főképp helyismereti kiadvány. A szerkesztő gondoskodott arról, hogy a legújabb szerzeményezés érdekességeiről is tájékoztassa olvasóit. A Könyvbarát 300 példányban jelenik meg. Az utolsó számban bányatörténeti tanulmány van. A kiállítás, külső formája is tetszetős.

Encsi járási könyvtárunk „*József Attila Könyvtár Tájékoztatója*” címmel indította meg kiadványait. Ebben először a népművelési évad könyvtári eredményeit tették közzé községsorosan, majd az 1961-es Könyvtári Értesítő főcím helyett „*Könyvtári Híradó*” lett. Kár, hogy a Könyvtári Értesítőtől, mely 1961 májusában jelent meg, több szám nem jöhetett létre. Szerkesztésében, tartalmában és nyomdai kivitelében ez felelt meg legjobban a célnak. Benne elvi cikkek — A tanácsok és könyvtárak kapcsolata — könyvtári eredmények, az olvasómozgalom hírei, a kultúrotthon és könyvtár kapcsolata (már 1961-ben!) címen a két intézmény munkájáról, közös népművelési tevékenységéről szóló beszámoló, gyermekfoglalkoztatási tematika és vázlat, a termelőszövetkezetek és a könyvtárak problémáiról való cikk, a bejáró munkások népművelési kérdéseinek fejtegetése, egy-egy könyvtár részletes ismertetése, eseménynaptár van. A „*Könyvtári Híradó*”-ban több módszertani cikk található. Kár, hogy csak szórványosan jelenik meg azóta is. Jó volna visszatérni az eredeti formához és annak alapján kialakítani az állandó rovatokat.

A *Mezőcsáti Könyvtáros* először 1962-ben jelent meg, előnyomtatott borítóval, gépelt belsővel, 1965-től rotaprint nyomással. Az első számok csak beszámolók voltak, melyek tájékoztattak a járási könyvtár munkájáról, az 1965-ös szám már a könyvtár valamennyi munkaterületével foglalkozik. Ennek a kiadványnak inkább beszámoló jellege van, eléggé adminisztratív a szerkesztése, csak a híryananyag teszi aktuálissá.

A *Matyófüldi Könyvtáros* 1960-ban indult, előbb stenciles kiadásban, a címlapon kézi rajzokkal (matyó díszítő minták.) Ebben is a beszámoló jelleg dominál először. Csak 1964-től, amikor már előnyomtatott ízléses külsőt kapott, jelennek még benne módszertani cikkek, beszámolók. Az 1965. évi 1. szám a leg-

változatosabb tartalmú. Az 1965. évi első negyedévi eredmények értékelésével kezdődik a szám. Ezt egy beszámoló követi az idei Költészet Napjáról. A járási tanulmányi felügyelő „A pedagógiai szakirodalom felhasználása járásunk területén” című cikke ma is aktuális, bár inkább általánosságban foglalkozik a kéréssel. Ezt követi a mezőnagymihályi könyvtári munka értékelése. Hírek zárják a kiadványt. A híradó nem elég színes, bár — úgy látszik — volnának erőik, akik terjedelemben is és tartalomban is változatosabbá, igényesebbé tehetnék a lapot.

A miskolci járási könyvtár „*Községi Könyvtáros*” címen adta híradóját. Előbb stencilezve, jó, tartalmas beszámolókkal, módszertani cikkekkel, híryanaggal, később statisztikai beszámolókkal és értékelésekkel jelent meg. Kevés benne a módszertani cikk, elűntek a régi jó beszámolók egyes községi rendezvényekről. Mintha belefáradtak volna a szerkesztők a lap kiadásába.

A sátoraljaújhelyi járási könyvtár „*Zempléni Könyvtáros*” címen indította el híradóját 1961-ben. Azóta kevés szám jelent meg. Az előnyomtatott külső impozáns formát adott a kiadványnak. A tartalomban beszámolók, statisztikai adatok és kimutatások, egy-egy község könyvtári munkájának a bemutatása, helyismereti anyag és hírek találhatóak.

Ha a járási kiadványok mérlegelt akarjuk elkészíteni, elmondhatjuk, hogy a könyvtárak munkatársainak ügybuzgalma, szellemi, sokszor manuális munkája fekszik ezekben a híradókban. Beszámolóik részletes híradások a könyvtári munkáról. Egy-egy módszertani cikk, a könyvtári munka és a népművelési munka más területeinek fejtegető írása ma is aktuális. Azonban sokszor a sablon, az egyformaság jellemzi ezeket a híradókat. Az edelényi és encsi kivételével áll ez a többiekre. De megmutatnak másit is ezek a kiadványok. Járási könyvtáraink még mindig nem elég felkészültek a korszerű irányító munkára. Legalábbis azt mutatja a kevés módszertani cikk.

A jövőben arra kell törekedni, hogy a járási könyvtárak maguk alakítsák ki a tájjellegnek megfelelő módszertani munkát. Ennek irányelveit, legjobb módszereit propagálják járásukban. Ezekből az általánosíthatókat a megyei értekezleteken, a Borsodi Könyvtárosban közzétesszük. De a megye tájegységeinek, a lakosság foglalkozási és életforma szerinti megoszlásának megfelelően kell keresni a legcélnavezetőbb utakat a módszertani munkában, a járási híradókban ezeket feldolgozni, elterjeszteni, a kiadványokat színesebbé, változatosabbá tenni. Rendszert kell vinni a szerkesztésbe! Ki kell alakítani a kiadványok profilját. Legalkalmasabb erre az, ha rovatokat állapítunk meg, s a könyvtár dolgozói között felosztjuk azokat. Ebben a munkában is, de valamennyi kiadványra vonatkozóan, vegyék igénybe a szakmai lektorátust. Ennek igénylésével pedig bizonyos tervezésre, kifizetési időre van szükség. Inkább kevesebb kiadvány legyen, a közös témák — bibliográfiák — koordinálva jelenjenek meg, mint öncélú kiadványosdival rontsuk gyakorlati könyvtári munkánk hitelét.

Ezért már a munkatervek összeállításánál vegyék be a híradók és módszertani kiadványok szerkesztését. Az irányító munkának egyik maradandó és történetileg is dokumentálható eszköze az írásos munka, amely megmutatja a színvonalát, a munka tartalmi fejlődését esztendőről esztendőre. Dr. Deák Gábor

A könyvtárközi kölcsönzés tapasztalatai (1962-1964.)

Hálózati rendszerünk legfőbb előnye kétségtelenül az, hogy bármelyik könyvtárnak tagja az olvasó, nincs annak az adott könyvtárnak a korlátozott lehetőségeihez kötve, hanem annak közvetítésével megnyílik előtte az összes könyvtár állománya. Az egészen kis gyűjteménnyel rendelkező könyvtárak is olvasóik érdeklődési köréhez igazodva tágíthatják szolgáltatásaikat a könyvtárközi kölcsönzés igénybevételével. A jó olvasószolgálati munkával felkeltett érdeklődést nem tudja minden esetben a könyvtáros csupán saját állományára támaszkodva kielégíteni. Viszont a hitelüket veszítik el azok az intézmények, illetve az ott dolgozók, akik „nekünk nincs meg” alapon elutasítják az odaforduló érdeklődőt.

Az 1956-ban hozott 1018. Mt. számú minisztertanácsi határozat, majd a művelődésügyi miniszternek a 126/1963. (M. K. 8.) M. M. számú utasítása szabályozta a könyvtárközi kölcsönzést. Az utasítás a legfőbb szempontnak tartja: „a termelés, tudományos kutatás és oktatás feladatainak”, illetve azok megvalósításának előmozdítását. Nem feladatunk e lap hasábjain a rendelet ismertetése, megtalálható a Művelődésügyi Közlöny 1963. 8. számában.

Ebben az írásban három év — 1962, 1963, 1964 — könyvtárközi kölcsönzésének tapasztalatairól, a világosan kirajzolódó tendenciákról, az adatok mögött lévő eredményekről és hiányosságokról szeretnénk beszámolni.

Előjáróban azt kell megállapítanunk, hogy erőteljes fejlődés jellemzi elsősorban mennyiségileg, de nemkülönben minőségileg is könyvtárközi kölcsönzésünket.

A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár a hozzá forduló könyvtáraknak

1962-ben: 319

1963-ban: 882 (176,4 százalékkal többet, mint 1962-ben),

1964-ben: 1120 (27 százalékkal többet, mint 1963-ban).

kötet könyvet és folyóiratot kölcsönzött.

Érdekes megvizsgálni, hogyan alakult a kérő könyvtárak száma, s melyek azok az intézmények, ahol a könyvtárközi kölcsönzés gyakorlattá vált.

1962-ben 20 — a hálózatunkhoz tartozó — tanácsi könyvtár, 4 szakszervezeti, 2 műszaki könyvtár, a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, a miskolci Városi Könyvtár 1 fiókkönyvtára, két egyetemi könyvtár, két megyei könyvtár, egy, nem a hálózathoz tartozó, járási könyvtár igényeit elégítettük ki. Felsorolásunkban a három utóbbi elsősorban helyismereti anyagot kért.

Az igények gyakoriságát vizsgálva a legintenzívebb intézmény a sajószentpéteri községi, majd járási könyvtár volt. A kiemelt községi könyvtárak közül a mezőkeresztesi és a szikszói jelentkezett a legtöbbször.

Az igények természetét vizsgálva megjegyezzük, hogy többnyire az egyes könyvtárak gyűjtőkörén túleső művekkel találkozunk, s csak nagyon kevés esetben fordulnak elő helytelen, hiányos beszerzésből fakadó kérések. Megemlítjük, hogy 1962-ben egyetlen iskolai könyvtár sem szerepelt a kérő könyvtárak között.

1963-ban a hálózat 19 tanácsi könyvtára, a miskolci Városi Könyvtár Központja, 3 fiókkönyvtára, 13 szakszervezeti, 3 műszaki könyvtár, a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, 5 iskolai könyvtár, 5 tudományos könyvtár, 2 megyei könyvtár és egy, a hálózathoz nem tartozó járási könyvtár vette igénybe szolgáltatásainkat.

A szakszervezeti hálózat erősödését jelzi a szolgáltatásban résztvevő könyvtárak számának a növekedése, ugyancsak frissen jelentkező igényességet takar az iskolai könyvtárak jelentkezése ezen a téren.

A helytörténeti kutatás fellendülését, s állományunk e szempontból is jó alakulását bizonyítja, hogy a hozzánk forduló tudományos könyvtárakat is ki tudtuk elégíteni, még a két háború között megjelent irodalom vonatkozásában is, holott ennek az időszaknak az irodalma objektív nehézségek miatt nagy hiányokat tartalmaz, különösen a folyóirat és hírlap vonatkozásában.

Járási könyvtáraink közül a sajószentpéteri vette a legtöbb esetben igénybe szolgáltatásainkat (170 kötet), míg a mezőkövesdi könyvtár négy kötetet kért át csupán. Nem tartjuk valószínűnek, hogy minden más kérésnek eleget tudtak tenni Mezőkövesden. Igaz, azt is meg kell jegyeznünk, hogy egyes könyvtárak — mint sok esetben Sajószentpéter is — gyorssegélyként használják a könyvtárközi kölcsönzést, az egyébként beszerzett, de állandóan forgalomban lévő műveket is átkérik, hogy ne várokoztassák olvasóikat.

1964-ben a tanácsi könyvtárak közül 23, a szakszervezeti hálózat 13 könyvtára, a miskolci Városi Könyvtár Központja, 5 fiókkönyvtára, 5 műszaki könyvtár, a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, 7 iskolai könyvtár, megyénk határain túllévő 7 tudományos és megyei könyvtár fordult hozzánk kéreccsel.

Nagyon jellemző és változatos képet mutat a könyvtárközi kölcsönzésben megfordult művek tartalmi megoszlása.

Könyvek

	1962.	1963.	1964.
Társadalomtudományi	145 = 58 százalék	253 = 44,3 százalék	330 = 39,7 százalék
Természettudományi	6 = 2,4 százalék	64 = 11,2 százalék	39 = 4,7 százalék
Mezőgazdasági	9 = 3,6 százalék	31 = 5,4 százalék	38 = 4,6 százalék
Műszaki	11 = 4,4 százalék	53 = 9,3 százalék	88 = 10,6 százalék
Művészeti	11 = 4,4 százalék	15 = 2,6 százalék	62 = 7,4 százalék
Orvostudományi	2 = 0,8 százalék	4 = 0,6 százalék	10 = 1,2 százalék
Irodalomtudományi	19 = 7,6 százalék	47 = 8,3 százalék	113 = 13,8 százalék
Földrajzi	8 = 3,2 százalék	8 = 1,3 százalék	6 = 0,7 százalék
Szépirodalmi	39 = 15,6 százalék	97 = 17,0 százalék	144 = 17,3 százalék
Összesen:	250 = 100,0 százalék	572 = 100,0 százalék	830 = 100,0 százalék

Folyóiratok

	1962.	1963.	1964.
Társadalomtudományi	32 = 46,4 százalék	82 = 26,5 százalék	170 = 58,5 százalék
Természettudományi	—	87 = 28,0 százalék	8 = 2,7 százalék
Mezőgazdasági	—	3 = 1,0 százalék	19 = 6,5 százalék
Műszaki	5 = 7,2 százalék	112 = 36,1 százalék	67 = 23,1 százalék
Művészeti	25 = 36,3 százalék	13 = 4,2 százalék	12 = 4,4 százalék
Irodalomtudományi	7 = 10,1 százalék	13 = 4,2 százalék	14 = 4,8 százalék
Összesen:	69 = 100,0 százalék	310 = 100,0 százalék	290 = 100,0 százalék

Mind a könyvek, mind a folyóiratok esetében döntő a társadalomtudományi művek aránya. Szélesebb vizsgálódást is megérdemelne ez a szakterület, de azt már most is megállapíthatjuk, hogy a helytörténeti kutatók, az egyetemeken továbbtanulók, a közgazdaságtannal foglalkozók, a magasabb politikai képzésben részesülők igényeit kell kielégítenünk a legtöbb esetben. Kevés kivételtől eltekintve eleget tudunk tenni ennek a feladatnak, s a meglévő hiányosságok sem gyarapítási politikánkban keresendők, hanem korábbi gazdasági helyzetünk következményei, s nem utolsósorban Miskolc város könyvtári múltjának sokat emlegetett hiányában. A társadalomtudományi szaknál gyakran jelentkezik az igény azonos időben, azonos könyvekre, több könyvtárban. Jelzi ez a tény azt is, hogy a felsőfokú oktatás még mindig nem tudta megoldani hallgatóinak tankönyv-, illetve jegyzetellátását.

A megyében lévő könyvtárak alapítási évük dátumát letagadhatatlanul magukon hordják, állományukból hiányoznak a felszabadulást követő tíz évben megjelent fontos, sokszor kézikönyvjellegű művek, melyeknek a beszerzése ma már lehetetlen. Így például Szabó István: Tanulmányok a magyar parasztság történetéből című műve, mely 1948-ban jelent meg, s azóta egyszer sem, de sorolhatnánk a marxizmus klasszikusaiból is példákat.

A természettudományi irodalom alacsony részese-
dési aránya a könyvtárközi kölcsönzésben feltűnő.

A mezőgazdasági szakirodalom igénybevételének mértéke is sok kívánnivalót hagy maga után. A termelésben vidéken dolgozó szakembereknek sokkal több segítséget tudnák nyújtani, úgy érezzük, hogy

nemcsak az e szakterületen dolgozók igénytelenségéről, könyvkultúránk, illetve olvasási kultúránk ilyen értelmű hiányosságairól van itt szó csupán, hanem a könyvtári propagandamunka gyengeségéről is.

A műszaki irodalom kölcsönzésének aránya 1964-ben volt a legmagasabb. Itt viszont elsődlegesen a folyóiratirodalom számottevő. Közművelődési könyvtárakban viszonylag kevés igény jelentkezik a közép-kaderek szakirodalmán túl, azok elsősorban szak-könyvtárakban, üzemi-műszaki könyvtárakban dominálók. A kurrens folyóiratirodalom a legfrissebb információkat tartalmazza — ami a műszaki fejlesztés területén léthatározó — ezek beszerzését viszont közművelődési könyvtáraink anyagi lehetőségei nem engedik meg, de nem is minden esetben volnának rentábilisak. Így az „egy példányban meglévő időszak kiadványok” kölcsönzésére vonatkozó korlátozást — melyet a rendelet előír — nem vettük figyelembe, megsértve ezzel a rendeletet, de segítve a tudományos kutatómunkát, amit mégiscsak előbbre való-nak ítéltünk.

A művészeti és irodalomtudományi művek csoportjába sorolt igények elsősorban a továbbtanulók kérését jelentették, s az utóbbinál elég gyakori tudományos kutatómunkát.

Irodalomtudományi folyóirataink a jelen időt figyelembe véve minden igényt kielégítenek, sajnos nem mondhatjuk el ugyanezt például a harmincas évek vonatkozásában.

Megjegyezzük még, hogy találkoztunk néhány egészen különös kéréssel folyóiratok vonatkozásában, pl. a Borsodi Szemle 1961. évfolyamát kérték járási könyvtárak, de a Könyvtáros című folyóirat 1962. évi számainra is érkezett igény járási könyvtárból. A raktározási nehézségek ellenére is hozzáférhető helyen kell tárolni a legfontosabb folyóiratokat.

Az orvostudomány tárgykörébe tartozó művek kölcsönzése szinte teljesen az anatómiai kézikönyvekre terjedt ki.

A földrajz szak természetesen nem terjedt ki útleírásokra, gazdaságföldrajzi és leíró földrajzi műveket kértek és azokat kölcsönöztük.

A szépirodalmi művek magas aránya ugyancsak oktatási problémákra utal, valamint az iskolai könyvtárak hiányaira. Az átkért művek 50 százaléka középiskolai kötelező olvasmány, melyekből még a nagyobb könyvtárakban sincs elegendő példányszám. A járási könyvtárak színműtárai is nagyobb propagandát igényelnek, ugyanis nem tudva azok létéről, egyenesen hozzánk fordul több könyvtár ilyen igényekkel. A szépirodalomnak elég tekintélyes része helyismereti anyagunkkal kapcsolatos, elsősorban megyénk határain túlra küldtünk ilyen természetű könyvanyagot (Lévay József, Tompa Mihály stb.).

Néhány lényegtelennek látszó, de a könyvtárközi kölcsönzés zökkenőmentességét elősegítő tényről szeretnénk még szót ejteni. Megnehezíti munkánkat, ha nem a szabvány kéréslapon érkezik be az igény,

bár megküldjük a kért műveket, de a kéréslapot magunk vagyunk kénytelenek kiállítani. Gyakori probléma az is, hogy egy kéréslapon négy-öt könyvet sorolnak fel, s ugyanakkor két-három folyóiratot is. A többletmunka akkor jelentkezik komolyan, ha az igényeket saját állományunkból nem tudjuk teljesen kielégíteni, s továbbítanunk kell más könyvtárhoz, de azzal a kéréslappal már nem továbbíthatjuk. A könyv, folyóirat pontos adataira a behasonlítás, azonosítás miatt nagyon vigyázzunk. Az önkényes határidő-hosszabbítások akadályozzák a könyvek forgását, más érdeklődőket fosztunk meg a könyvtől.

Végezetül meg kell állapítanunk, hogy a könyvtárközi kölcsönzés örvendetes fejlődését a könyvtárak önmagukkal szembeni igényessége, a tartalmát és célját jól ismerő olvasószolgálati tevékenység kibontakozása okozza.

Nem tárgyaltuk ebben az írásban az általunk kért művek problémáját. Szándékosan tettük ezt, mert egy másik írás témájának szántuk.

Győri Erzsébet—Csiszár Jolán

Problémák a kiemelt községi könyvtárakban

I.

Kiemelt községi könyvtáraink elhelyezése.

1963 januárjától az 5000 lakoson felüli községekben főhivatású könyvtárosok váltották fel a tiszteletdíjasokat. Ez az intézkedés nagy lendületet adott a könyvtárügy fejlődésének, mert a főfoglalkozású könyvtáros többet és ennél fogva eredményesebben foglalkozhat az olvasókkal.

Megyénkben a már meglévő mezőkeresztesi és sárospataki kiemelt községi könyvtárhoz 1963-ban sorakozott fel Cigánd, Izsófalva, Emőd, Tokaj. Onga pedig 1964-ben szerveződött kiemelt községi könyvtárrá. 1962-ben két járásunk, az abaujszántói és a szikszói, megszűnt, illetve beleolvadt az encsi, szerencsi járásba. A volt járási könyvtárak kiemelt községi könyvtárakként működnek tovább.

Az újonnan létrehozott könyvtárak a szervezésük óta eltelt két év után még mindig sok problémával küzdenek, munkájuk szinte valamennyi területén.

Legalapvetőbb az elhelyezés kérdése. Ebben 1963-hoz viszonyítva nem sok változás történt, mindössze annyi, hogy a sárospataki könyvtár végre megfelelő körülmények közé került, valóban kulturált környezetet teremtve a könyvet szerető és értő patakiaknak.

Község neve	Lakossága	Elhelyezés	Helyiségek száma
Abaujszántó	4 590	önálló épület	6
Cigánd	6 000	kultúrház	2
Emőd	5 600	kultúrház	1
Izsófalva	6 520	kultúrház	2
Mezőkeresztes	6 000	községi tanács	3
Onga	3 200	önálló épület	2
Sárospatak	13 000	önálló épület	4
Szikszó	6 040	kultúrház	3
Tokaj	5 031	községi tanács	3

Amint a táblázatból is kitűnik, a könyvtárak nagyrésze kultúrházban, vagy önálló épületben nyert elhelyezést. Megfelelőbb a kultúrházi, mert így a népművelés két főbb területe térben is összekapcsolódik, megkönnyítve a tartalmi munka eredményesebbé tételét az együttműködés alapján.

Egyáltalán nem megnyugtató a kultúrotthoni elhelyezés Emőd esetében. Ugyanis az épület régi, s egyik sötét helyiségében kapott helyet a könyvtár, de sajnos nem rendelkezik teljes joggal e területtel, mert innen nyílik a feljárat a színpadra, s a terem egyik részét előadások alkalmával öltözőnek használják. Új

kultúrház építése megfelelő könyvtárhelyiséggel, egyelőre csak terv, időpont nélkül.

A mezőkeresztesi könyvtár elhelyezése vár még megoldásra, nagyon szűk már, s sok esetben más célra is igénybe veszik.

A könyvtár elősegíti a korszerű műveltség és világnézet kialakítását, ízlésformáló hatása sem utolsó szempont. Ám mindez nehezen képzelhető el elavult berendezésű, barátságtalan környezetben. Az igaz, hogy mind a kilenc kiemelt közszégi könyvtárunk szabadpolcos, de igen sok a tennivaló a berendezések körül. Cigánd, Onga, Szikszó, Sárospatak végzi munkáját derűs, modern környezetben, azonban öt könyvtár, különösen az abaujszántói, emódi és mezőkeresztesi szorul sürgős segítségre esztétikailag elfogadhatatlan állapotra jutott. Remélhetőleg 1966-ban Mezőkeresztesen és Abaujszántón ez a gond megszűnik.

Ám a korszerűen berendezett könyvtárakban a tervező, illetve az átalakító nem számolt eléggé a várható gyarapodással, mert rövid működés után a cigándi, ongai könyvtárak ott tartanak, hogy az érkező könyveket csak a földre tudják rakni. Ezeknek a könyvtáraknak még raktárak sincs, ahová a többpéldányos, vagy ritkábban használt műveket leválo-

gathatnák. Tokajban van ugyan raktár, de ott polc híján kerül a földre a könyvanyag. Jelenlegi anyagi lehetőségeink egyelőre nem engednek változást.

Mindegyik könyvtárban a szabadpolccal együtt megteremtődött a helybenolvasás lehetősége, mely természetszerűleg vonta magával a folyóiratállomány gazdagodását. A kézikönyvanyag most szerveződik.

Ezekben a könyvtárakban a heti kölcsönzési idő 24—30 óra. A legkevesebbet, 24 órát Onga kölcsönöz, másfél munkaerővel. A nyitvatartás meghosszabítására már történt intézkedés. A legtöbbet (másfél munkaerővel szintén) Emőd tart nyitva, 36 órát hente. Abaujszántó kivételével nem megoldott a gyermekek és felnőttek részére történő kölcsönzés időbeni elhatárolása, pedig ez alapvető feltétele az olvasókkal való foglalkozás tartalmasabbá, eredményesebbé tételének. Ez a különválasztási folyamat is most indult meg.

Fontos megvizsgálnunk a személyi ellátottság, a szakmai végzettség kérdését, annál is inkább, mert megfelelő szaktudás hiányában a munkát érdemlően ellátni nem lehet, hiszen nem ismerjük a lehetőségeket. A szakmai végzettséget és létszámot szemlélteti alábbi táblázatunk:

Község neve	Létszám	Szakképzettség
Abaujszántó	1 főhivatású 1 tiszteletdíjas diakölcsönző	középfokú —
Cigánd	1 főhivatású	most végzi a középfokút
Emőd	1 főhivatású 1 részfoglalkozású	— alapfokú
Izsfalva	1 főhivatású	alapfokú
Mezőkeresztes	1 főhivatású	—
Onga	1 főhivatású 1 részfoglalkozású	most végzi a középfokút alapfokú
Sárospatak	1 főhivatású 1 tanuló	most végzi a középfokút —
Szikszó	1 főhivatású 1 részfoglalkozású	középfokú alapfokú
Tokaj	1 főhivatású 1 részfoglalkozású	most végzi a középfokút —

Tehát a szakmai műveltség megszerzése terén bőven van még tennivalónk. A kilenc könyvtár közül négyben, tehát a felében, óriási problémát jelent a helyettesítés. A könyvtáros, ha tanfolyamra, értekezletre megy a járási, vagy megyei székhelyre, vagy szabadságát szeretné kivenni, kénytelen bezárni a könyvtárat. Mondanom sem kell, hogy ez milyen hátrányt jelent a munkában. Lelkiismeretes könyvtárosaink az ügy érdekében arra is hajlandók, (például Cigándon), hogy szabadságukat elaprózva vegyék ki, azzal a céllal, hogy a könyvtár minél rövidebb ideig legyen zárva. Természetesen ez az egyénre nézve a legrosszabb megoldás. Gondolkodniuk kellene a járási könyvtáraknak ezen a problémán, s megoldani

esetleg olyan formában, hogy szabadság idején egy munkatárs a járási könyvtárból lássa el a kölcsönzést, olvasószolgálati munkát. Sallai István: Merre tart a községi könyvtár? című cikkében (Könyvtáros, 1961. 8. sz.) már beszél erről a hátráltató tényezőről, s megoldásként állandó helyettes beállítását javasolja. Érdemes lenne megyei státussal rendezni ezt a sürgető kérdést. Természetesen így már nemcsak a kiemelt, de a járási könyvtárak helyettesítési problémája is megoldódna.

(Folytatása a következő számban).

Tóth Gyuláné

Művelődési otthonok és könyvtárak együttműködése az encsi járásban

Új feladatként jelentkezett az 1964—65-ös évadban a népművelési munkát végző intézmények terveinek összehangolása, a teljes együttműködés igénye, a kulturális nevelő munka színvonalának emelése.

A tervek készítésekor nagy figyelmet fordítottunk a népművelési munka bázisának, a művelődési otthonok és a könyvtárak együttműködésének megteremtésére. Abból az elgondolásból indultunk ki, hogy az általános és szakműveltség megszerzésének, a kulturálódás szélesebbkörű megalapozásának egyik leglényegesebb tényezője a könyv. Ebből következően a művelődési otthonok sokrétű kulturális tevékenységét, a könyvtárak sajátos, ugyancsak sokirányú munkájával kívántuk gazdagítani, összehangolni, elmélyíteni, az együttes ráhatás módszereit alkalmazni. Ez a tendencia járásunk népművelési munkájában újszerű volt. Elsősorban a járási és községi népművelők előtt kellett tisztázni elvileg és gyakorlatilag, módszertanilag az új koncepció szükségességét, fontosságát. A széleskörű szakmai tanácskozásokát a két intézmény — művelődési otthon és könyvtár — közös munkatervének elkészítése követte. Együttesen terveztük meg a járási székhely helyi tevékenységét, valamint a hálózati feladatokat. A célkitűzések megvalósítására a személyi és tárgyi feltételek biztosítottak látszólag.

Egy éves munka tapasztalatainak birtokában szeretnénk bemutatni az elért eredményeket, hiányosságokat, tisztázásra váró problémákat.

A művelődési otthon és a könyvtár közös tevékenységét leghatásosabban az ismeretterjesztő munkában tudta érvényesíteni. Ezen a területen a művelődési otthon tulajdonképpen lehetőségeket biztosított (szervezés, terem stb.). A könyvtár 13 ismeretterjesztő előadáshoz készített gazdag anyagú könyvkiállítást. Emlékezetes volt az elmúlt évadban az „Olimpiák története” című tematikus könyvkiállítás, amit a résztvevők élvezettel és érdeklődéssel tanulmányoztak. Megjegyzem, hogy nem minden előadáshoz, csak az általunk fontosabbnak ítéltetekhez készítettünk kiállítást. Sikerült szellemi vetélkedőkről is számot adhatunk a közös munka során. Többek között Encs község húsz éves fejlődését dolgoztuk fel a művelődési otthon szakköri tagjainak aktív bekapcsolásával.

A KÖJÁL egészségügyi filmsorozata kiváló alkalmat nyújtott a témához kapcsolódó népszerű és középszintű szakirodalom ajánlására.

A felszabadulás 20. évfordulójára készített nagyobb szabású kiállítás megrendezéséhez tárgyi dokumentumok, fényképek, könyvek, újságkivágatok gyűjtésével tudtunk segítséget adni. A különböző szakkörök tevékenységét vizsgálva a legeredményesebb munkát a nők kézimunka szakkörében végeztük. „Asszonyorsók az irodalomban” címmel sokak számára emlékeztető előadást tartott a könyvtár és a művelődési otthon dolgozóinak kollektívája. Ugyanitt sikeres

hanglemezbemutató is volt, könyvtárunk új könyveit csaknem minden alkalommal bemutattuk. A szakkör tagjainak segítségével „Népszokások és népviseletek” címmel kiállítást rendeztünk.

Az irodalmi színpad tagjainak szinte otthonává váit a könyvtár, több ízben a felkészülések is itt zajlottak le. A fotoszakkör tagjait is megkerestük, részt vettünk a fotóalbum készítésében is. A zenebarátok köre számtalan partitúrát, hanglemezt kapott a járási könyvtár hanglemezgyűjteményéből. De biztosítani tudtuk a szakkönyveket is, valamint a szórakozási lehetőségeket is olvasótermünkben. A két intézmény együttes munkájában a gyermekfoglalkozások szervezése és rendezése a legkedvesebb színterületet jelentette.

Közös klubtevékenységről nem szólhatunk, mivel erre az időszakra esett a kultúrotthon külső és belső átépítése, így nem tudott helyet biztosítani a klubmunkának. Ha végigtétekintem ezeket a nem kis energiát és koncentrációt igénylő munkákat, megelégedéssel nyugtázom egyfelől az eredményeket, másfelől hiányérzetem támad. Sikerült biztosítani szemléltetésként a könyvet, folyóiratot az ismeretterjesztő előadások hallgatóságának. Akik korábban tagjai voltak könyvtárunknak, azok olvasmányait az elhangzott témák irodalmából is válogatták, de nagyon kevés új olvasót szereztek ezek az alkalmak, s az előadások sem mindég inspiráltak erre. S most az új évad indulásakor azt várjuk az egyes szakköröktől, illetve azok vezetőitől, hogy igyekezzenek tagjaik figyelmét még jobban a könyvre, olvasásra irányítani. Hisz végső soron a könyvtár komoly, elmélyült formában csak a rendszeres olvasók ízlését, igényét tudja formálni, azok műveltségét tudja fejleszteni. Elképzelésünk az új évadban az, hogy az olvasótábor fogalma egyre inkább közeledjen a művelődési otthont látogatók összességének a fogalmához és viszont. Ehhez viszont az szükséges, hogy az együttműködés ebben az értelemben is teljes legyen.

Hálózatunkban körzeti megbeszéléseken ismertettük népművelőinkkel a közös munka célkitűzéseit. Legtöbb gyakorlati segítséget a járási székhely tapasztalati anyaga jelentette. A kis települések népművelési munkáját sikerült a legnagyobb mértékben fellendíteni. Aranyos, Alsógagy, Vizsoly, Gagyapáti községek lakói szívesen várják ebben az évadban is a „Borsodi Vasárnapok” műsorát, melyet a járási művelődési otthon és könyvtár munkatársai állítottak össze. Ezt a fajta ismeretterjesztést tartottuk a legeredményesebbnek, itt ugyanis irodalmi, történelmi, zenei, képzőművészeti vonatkozású anyagot kaptak szinte csokorba kötve, gazdag szemléltetéssel (film, hanglemez, könyv).

A szakíró—olvasó találkozók komoly sikere is a közös munkában rejlik. Ezek az alkalmak szinte már termelési bemutatókká váltak az utóbbi időben.

Az 1964—65-ös évadban megkezdte a művelődési

otthon is a módszertani segítségadást a hálózatban, s ebben nagy segítséget jelentett a művelődési autó. Egyre több alkalommal sikerült közösen meglátogatni egy-egy művelődési intézményt, ahol a tapasztalatok kicserélése, módszerek kidolgozása is közösen történt. Úgy érezzük, hogy ezek kezdeti lépések, s a következőkben fokozni kell ezt a tevékenységet. A művelődési autó közös munkája már nem csupán csoportok szállítását jelenti, s szeretnénk, hogy a jövőben még kevésbé jelentse azt.

Komoly segítséget jelentett az együttműködés lehetőségeinek megteremtésében a Kékedden megrendezett háromnapos tanfolyam, ahol a tanácsvezetők továbbképzése folyt. Sikerült a községi vezetőket bevonni a kulturális munka együttes tervezésébe olyképpen is, hogy az egyes szakterületekhez maguk is tudtak tanácsot adni, s az ellenőrzés is a közös munka szellemének koncepciójában folyt. Nemcsak anyagi lehetőséget biztosítottak a községi tanácsok — ami elengedhetetlenül szükséges ugyan — de olyan példánk is voltak az elmúlt évadban, mint Abaújvecser és

Forró község, ahol a VB a kultúrotthon és könyvtár közös tevékenységét tűzte napirendre.

Összegezve: jó úton indultunk el, de a kezdeti lépéseket tettük meg csupán, s ez különösen vonatkozik a hálózatra. Már a második évad indul ebben a szellemben, s azzal a követeléssel, hogy tartalmában, szellemében korszerű, gazdag népművelési munkát végezzünk.

Tisztázandó probléma az 1966—67-es évadra is marad bőven, hogy a legnagyobbat említsem példának: a munkatervek készítésének módszere és módszertana, amiben a népművelést megyénkben irányító szervek adósak maradtak.

Az irányelvek megvannak, a közös munkára való hajlandóság sem hiányzik az együttműködőkből, nem a meggyőzés a feladat munkánk jelenlegi szakaszában, hanem a korszerű, eredményre biztosan vezető módszerek kidolgozása, amihez jó műhelyül szolgál most már megyénk valamennyi járási művelődési otthona és könyvtára.

Szabó Gyula

Egy lépéssel előrébb

(A pedagógusok szakkönyvellátásáról)

A pedagógusok képzése, továbbképzése sokban többől van szó, mint pedagógiai szakkönyvekrol, más vonatkozásban pedig nagyon hiányos maga a pedagógia szak irodalma is. leg immár évek óta megoldódott. Nem mondható el ugyanez a képzésben, továbbképzésben részesülők irodalommal való ellátásáról. Bár történtek kezdeményezések évekkel ezelőtt ennek megoldására, a hozott intézkedések azonban ténylegesen nem oldották ezt meg megnyugtatóan. A megoldást eredetileg a Pedagógus Szakszervezet gondozásában vélték megtalálni. Járásonként gyűjtötték az irodalmat. Feltárásuk azonban szakszerűtlen volt, s ennek következtében forgalmazásuk minimális. Nem változott lényegesen a helyzet akkor sem, amikor néhány évvel ezelőtt a járásoktól bevonták az anyagot, s megyei szinten alakították ki a „Pedagógiai Szakkönyvtár”-at melynek anyagát a pedagógus szakszervezet megyei kultúrotthonában helyezték el. Az állomány az évek folyamán körülbelül 1400 kötetre emelkedett.

Néhány héttel ezelőtt az Országos Pedagógiai Könyvtár kezdeményezésére a Pedagógus Szakszervezet Központi Vezetősége úgy döntött, hogy ezeket a szakkönyvtárakat átadják a közművelődési könyvtáraknak. A döntés helyességét látszik igazolni az a tény, hogy a közművelődési könyvtárak gyűjtőkörébe beletartozik a pedagógia szak irodalmának a gyűjtése, s ezt ténylegesen gyűjtik is a könyvtárak. Előzetes tárgyalás eredményeként könyvtárunk vállalta a „Pedagógiai Szakkönyvtár” állományának az átvételét, s a közeli napokban meg is történt az anyagnak az átszállítása. A könyvanyag megtekintése elég különös következtetés levonásához vezetett. Meg kellett állapítanunk, hogy a „Pedagógiai Szakkönyvtár” állománya legalább annyira pedagógiai, mint történelmi, matematikai stb. Néhány kiragadott példa messzemenően bizonyítja, hogy bizonyos vonatkozá-

sokban többől van szó, mint pedagógiai szakkönyvekrol, más vonatkozásban pedig nagyon hiányos maga a pedagógia szak irodalma is.

Látszik az anyag összetételén, hogy e könyvtár gyűjtőköre nem volt tisztázott, s a beszerzést végzők szubjektív megítélése erősen befolyásolta az állomány alakulását. Mint önálló könyvtár, magán viselte egy általános gyűjtőkörű könyvtár kézikönyvtárának jelleget. Ilyen körülmények között az anyag tetemes része túlmegy a pedagógia szak irodalmán, s más szakok irodalma is bőven megtalálható.

Találomra nézzünk néhány művet: Thorez: Tanulmányok a francia forradalomról 1789. Bp. 1949., Öveges József: Az élő fizika. Bp. 1952., Kerek egy esztendő 1955. Bp. 1956., Orbán György: A fájdalom nélküli szülésről. Bp. 1962., Salamon Jenő: Gyermekek gondolkodása a cselekvésben. Bp. 1964., Lengyel György: Faragás. Bp. 1961., A szakszervezetek üzemi és területi szerveinek gazdasági munkája. Bp. 1955., Feldt, V. V.: A középiskolai kémiai kísérletek technika és módszertana. Bp. 1951., Wittman Tibor: Történelmünk haladó hagyományai. Bp. 1961., Nyesteturh; Az ember származása. Bp. 1960. A felsorolt művek csupán kiragadott példák az 1400 kötetet kitevő „Pedagógiai Szakkönyvtár” anyagából, viszont igazolják — elég sajnálatosan — azt, hogy mi minden „fért bele” egy meghatározott tudományág szakirodalmának gyűjtésére kijelölt könyvtár állományába. A példa fényesen, elrettentően bizonyítja, hogy az ilyen önálló szakkönyvtárak óhatatlanul abba a hibába esnek, hogy túllépik saját szakjuk szakirodalmának gyűjtését, s talán, akarva-akaratlanul nem profilba vágó irodalom gyűjtését is folytatják. Közművelődési könyvtáraink, mint általános gyűjtőkörű könyvtárak,

folyamatosan beszerzik — anyagi lehetőségeiktől füg-
gően — a magyar könyvtermés szinte minden szá-
mottevő anyagát. Vonatkozik ez a szakirodalmi ter-
mésre is, s ezen belül a pedagógiai szak irodalmára
is. Könyvtárunk, járási könyvtáraink állományában
is szinte maradék nélkül megtalálhatók a „Pedagó-
giai Szakkönyvtár” állományában lévő művek, melyek
könyvárusi forgalomban terjesztésre kerültek. A hi-
ány tehát nem itt jelentkezik, hanem azoknál a kiad-
ványoknál (tankönyvek, jegyzetek), melyeket rész-
ben a Tankönyvkiadó, részben a Jegyzetellátó adott
ki, s nem kerültek könyvárusi forgalomba. Amennyi-
ben ezeket a jövőben ténylegesen megkapjuk — er-
re határozott ígéretet kaptunk az Országos Pedagó-
giai Könyvtár képviselőitől — úgy ebben az esetben
olyan művek is állományunkba kerülnek, melyeknek
beszerzésére több alkalommal is kísérletet tettünk,
de eredménytelenül. Azok a pedagógusok, akik leve-
lező úton folytatják tanulmányaikat, akik rendszeren-
sen, továbbképzésben részesülnek, eddig is intézmé-
nyünkhöz fordultak közvetlenül, vagy járási könyvtá-
raink útján. Kéréseiket azonban csak részlegesen tud-
tuk kielégíteni, mivel a megadott irodalom egy ré-
szével könyvtárunk nem rendelkezett. Viszont nem
rendelkezett a „Pedagógiai Szakkönyvtár” sem, amint
ezt az átvett állományból megállapíthatjuk.

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ ki-
adásában megjelenő Könyvtári Útmutatók 2. kötete:
Irányelvek a különféle közművelődési könyvtárak
gyűjtőköri tervezetéhez címet viseli. 14. oldalán Ne-
velés—Oktatás címszó alatt az alábbiakat rögzíti:
„Szakcsoportja (nevelés, oktatás) figyelemmel (!) gyá-
rapítandó. Mindenkor tekintetbe kell venni az iskolai
könyvtári hálózat ellátottságát. Gyűjtendő az össze-
foglaló jellegű neveléstudományi monográfiák, pl.
Ravasz János: A magyar nevelés története a feudaliz-
mus és kapitalizmus korában. — Mellőzendők viszont
a gyakorlati céllal készült részmonográfiák pl. Ke-
rékgyártó Imre—Moór Péter: Segédkönyv a magyar
nyelv tanításához ipari tanuló iskolák tanárai ré-
szére. Beszerzendők az iskolaszervezet, oktatásszerve-
zet és az iskolaegészségügy csoportján belül a nem
pedagógusok érdeklődésére is igényt tartó művek (pl.
a Szovjetunió iskolaszervezete). A népművelési jel-
legű, az iskolán kívüli oktatással összefüggő irodalom
— a környezet adottságai, igényei szerint gyűjtendő.”
Az irányelvek elég egyszerűen intézik el ezt a tudomá-
nyágat. Könyvtárunk gyűjtőköri kódexe részlete-
sen tartalmazza e tudományág gyűjtésének elveit, s
az adott lehetőségeken belül törekedtünk nemcsak a
tényleges, hanem a várható igények kielégítésére is.

A jövőben lehetőségeink kibővülnek, s fokozottab-
ban tudjuk majd kielégíteni a pedagógusok pedagó-
giai szakirodalommal való ellátását.

A nevelők képzése, továbbképzése azonban nem-
csak a pedagógia szakirodalmára terjed ki, ha-
nem szaktárgyuknak megfelelő szakirodalomra is. En-
nek beszerzése sem volt problémamentes, s többször
fordult elő a gyakorlatban, hogy a megadott irodal-
mat (kötelező, vagy ajánlott) nem tudtuk állomá-
nyunkból biztosítani. A könyvtárközi kölcsönzés csak
nagyon kis mértékben tud segíteni ezen, hiszen a to-

vábbtanulóknál egyszerre jelentkezik az igény, s or-
szágos szakkönyvtár legyen az, mely képes az egy-
szerre jelentkező igényeket kielégíteni. Helyes tehát
az a törekvés, hogy decentralizáljuk a szakirodalom-
mal való ellátást, viszont nem értünk egyet olyan
törekvéssel, mely megyei szakkönyvtárak létrehozá-
sát igényelné. Ezt a problémát a közművelődési
könyvtárhálózat keretén belül kell megoldani úgy,
hogy azokat kell fejleszteni, s alkalmassá tenni a
szakemberek — jelen esetben a pedagógusok — szak-
irodalmi igényeinek a kielégítésére. Ez, mint törek-
vés szinte minden megyei könyvtárnál észlelhető. A
vidéki pedagógusok, akik tanulmányokat folytatnak,
számítalanszor érzik hátrányukat fővárosi kollégáikkal
szemben. Éppen ezért csak üdvözölni lehet a Ped-
agógus Szakszervezet és az OPK kezdeményezését,
mely — értékelve az eddigi helyzetet, s levonva a
tanulságokat — a korábbinál megnyugtatóbban igye-
szik megoldani egy ténylegesen meglévő nehézséget; a
a tanuló pedagógusok szakirodalommal való ellátását.

Könyvtárunkra a jövőben fokozott felelősség hárul.
Mint báziskönyvtár a pedagógia szak szakirodalmán
kívül nagyobb példányban gyűjti a szaktárgyak iro-
dalmát is. E törekvésünket elősegítendő, a Borsod me-
gyei Pedagógus Szakszervezet Megyei Bizottsága évi
negyvenezer forint támogatást biztosít hálózatunknak,
az OPK pedig eljár annak érdekében, hogy a Tan-
könyvkiadó, valamint a Jegyzetellátó minden olyan
anyagot eljuttasson hozzánk, mely kiadásukban meg-
jelenik akkor is, ha azok könyvárusi forgalomba nem
kerültek.

Könyvtárunknak a pedagógusok képzését, tovább-
képzését segítő tevékenysége hálózatunk könyvtárai-
ra is fokozott felelősséget ró. Részben azzal, hogy
maguk is körültekintőbben kell, hogy szerzeménye-
zéseiknél figyelemmel legyenek a pedagógusok igé-
nyeire, másrészt, hogy széleskörűen tudatosítsák a
pedagógusok között a közművelődési hálózat lehetősé-
geit, propagálják szolgáltatásunkat, s saját szolgál-
tásaikat. Kívánatos, hogy szorosabbra fűzzük kap-
csolatainkat a Továbbképzési Csoporttal. Állomány-
alakításunknál, a beszerzendő művek számának eldön-
tésénél, a feltárásban, a propagandamunkában gyü-
mölcsözőbb együttműködésre van szükség. Különösen
fontos, hogy könyvtárosaink tudatosítsák a pedagó-
gusok körében a lehetőségeket. Az első lépések meg-
történtek. Könyvtárunk átvette a könyvanyagot a pe-
dagógus szakszervezet megyei kultúrotthonától; meg-
állapodtunk a szakszervezettel, hogy évente negy-
venezer forintot biztosít az állomány fejlesztésére; az
OPK vállalta, hogy eljár a Tankönyvkiadónál és
Jegyzetellátónál a könyvárusi forgalomba nem ke-
rült anyag biztosítása érdekében.

Az a körülmény, hogy könyvtáraink ezen a terü-
leten is közelebb kerülnek a pedagógusokhoz, bizto-
síthatja, hogy pedagógusaink is fokozott mértékben
veszik igénybe intézményeink szolgáltatásait, s ezen
keresztül még közelebb kerülünk a könyvtárak és is-
kolák közös tevékenységéhez. Hozzájárulhat továbbá
ez a körülmény ahhoz is, hogy kiszélesedjék a kap-
csolat könyvtárhálózatunk és az iskolai könyvtárak
között.

Szőnyi László

Hogyan segíthetik a közművelődési könyvtárak az iskolai oktató-nevelő munkát

(Részlet egy nagyobb tanulmányból)

A nevelőmunka során az iskolai oktatás lényeges kiegészítője a könyvtár, ahol segítséget nyújthatnak a tanulóknak az őket érdeklő kérdések elmélyítéséhez, a tananyagot túli kíváncsiság kielégítéséhez. A könyvtáraknak segítő szerepet kell betölteniük az ifjúság új szellemű oktatásában, s ez elsőrendű közművelődési feladat. Így egészsíti ki egymást az iskolai oktató-nevelő munka során az irodalomszeretetre nevelés és a közművelődési könyvtár. A könyvtárba való beiratkozásra a puszta felszólítás nem sokat segít. Válassza ki a pedagógus azt az olvasni szerető tanulót, aki személyes példamutatással magával ragadja a többi is. Ezeket a tanulókat vonja be a pedagógus a könyvbarát szakkörbe, ahol olyan alapvető és felejtethetetlen élményre tehetnek szert, amely magában véve is eleven mozgósító erővé válhat. A személyes példával való meggyőzésnek lehet egy másik előnye is: az általános iskolai tanulók időnként szervezeten is megismerkedhetnek a könyvtárral, a könyvekkel. Természetesen itt nemcsak a könyvtár nyitvatartási és kölcsönzési programjáról van szó, hanem olyan alkalmakról, amikor szervezett formában tart a könyvtár felolvasó délutánt, könyvismertetést, egyéb rendezvényeket. Ha egy ilyen könyvtári irodalmi rendezvénynek sikere van, akkor már nem is kell olyan sokat beszélnie a pedagógusnak az olvasás örömről, a könyvek által nyújtott élményről. S aki maga fedezte fel és maga ízlelte meg az olvasás örömeit, az később minden agitáció nélkül felkeresi a könyvtárat, s válik rendszeres és „örök” olvasóvá.

Mit nyújthat a könyvbarát szakkör tagjaiknak?

A Művelődésügyi Minisztérium és a Magyar Úttörők Szövetségének Országos Elnöksége 1962 augusztusában irányelvekben határozta meg az általános iskolákban működő szakkörök tevékenységének tartalmi feladatait és módszereit.

Minthogy az úttörőszervezet a maga sajátos nevelési eszközeivel igyekszik minden segítséget megadni az iskolának a nevelési feladatok sikeres megoldásához, célszerűnek bizonyult az úttörőszervezet keretén belül létrehozni ezeket a szakköröket, amelyek a szakköri munka végzésén kívül tevékenységüket beillesztik a csapat nevelési programjába. A szakpróbák bevezetésével a gyermekek elé vonzó és érdekes perspektívát állít.

Ahhoz, hogy a könyvbarát szakköri tag számot tudjon adni valamely irodalmi alkotás nyújtotta művészi élményről, ismernie kell a műveket. Az is fontos az egyes művek megértéséhez, hogy ei tudják helyezni alkotóik életében.

A szakköri munka kezdeti stádiumában jó, ha válogató olvasást alkalmazunk az érdeklődés felkeltésére. Előnye, hogy a szakkörökön feldolgozott részlet a mű otthoni elolvasására inspirálja a tanulókat. A tanár vitaindító kérdéseire a tanulók fejtsek ki elképzeléseiket, véleményüket. E kérdések felöllelhetik a mű mondanivalójának több oldalról történő megközelítését, tisztázhatják az irodalmi hősök jellemét, kitérhetnek az írásmű szerkezeti, formai elemeinek megbeszélésére. E feldolgozási formánál figyelembe vesszük az adott osztály irodalomelméleti anyagát, az életkori sajátosságokat. A tanár feladata, hogy a vita végén helyes álláspontot alakítson ki.

A évi szakköri munka utolsó fázisában rendezzük meg az egész évi anyagból a vetélkedőt.

A könyvbarát szakkör egyik fontos feladata, hogy alkalmat és módot adjon az egyéni igények kielégítésére, a tehetségek kibontakoztatására. Közismert tény, hogy a tanulók irodalmi érettsége még a szakkör szintetizáló jellege ellenére sem egyforma. Minden közösségben megtalálhatók azok a kivételes érdeklődő egyének, akik többre is képesek, mint a szakkör átlaga. Ezek igényeit kell a vezetőnek „munkaterven kívül” is megvalósítani. E tevékenységhez tartozik továbbá a tehetségek felkarolása, segítése, buzdítása.

A próbakövetelményekhez szorosan hozzátartozik a könyvtárosi gyakorlat. A szakkörvezetőnek lehetőséget kell biztosítani a tanulóknak a gyakorlat megszervezésére. A közművelődési könyvtár nemcsak teret ad ehhez, hanem gyakorlási, illetve gyakorlati lehetőséget. A tanulók megismerkednek a könyvtári nyilvántartással, leltárbevétel módszerével, a könyvek elhelyezésével, csoportosításával, és végül a katalóguskészítés menetével. Ezek a szakköri tagok elláthatják az úttörőcsapatban a könyvtárosi teendőket. Összegezve: ahhoz hogy a közművelődési könyvtárak segítői legyenek az oktató-nevelő munkának, elengedhetetlenül szükséges a könyvtárak és az iskolák szoros együttműködése. Természetesen az együttműködésnek kölcsönösnek kell lenni. A másik igen fontos feltétel, hogy az iskolán belül az igazgatók az iskolai könyvtárak működését elsősorban a tárgyi feltételek biztosításával segítsék. A nevelőtestület szemléletének is olyannak kell lennie, hogy e célkitűzések megvalósítását személyes erkölcsi hozzájárulással biztosítsák az órán. Csakis az együttes munka hozhatja meg ezen a téren is az iskolareform által megjelölt feladatok eredményes és maradéktalan megvalósítását.

Rézsműves Jánosné

Gyermekrészlegeink és az általános iskolák kapcsolata

Közművelődési könyvtáraink gyermekrészlegei előtt álló feladatok meghatározásának alapját az általános iskola céljai és feladatai képezik. Az általános iskola célja, hogy megalapozza a kommunista személyiség kialakítását. Ennek érdekében:

- nyújtson segítséget minden tanulóknak a korszerű alapműveltség megszerzéséhez,
- egész oktató-nevelő munkájával céltudatosan fejlessze bennük a kommunista emberre jellemző erkölcsi tulajdonságokat,
- neveljen úgy, hogy a tanulók szeressék szocialista hazánkat és más országok népeit, becsüljék a munkát és a dolgozó embert, vegyenek részt társadalmunk célkitűzéseinek megvalósításában,
- tegye képessé őket arra, hogy hazánknak és a jövő társadalmának mindenoldalúan fejlett, öntudatos dolgozóivá és védelmezőivé válhassanak.

Az általános iskolai tanulók iskolán kívüli nevelésének jelentősége, fontossága és feladatai napjainkban egyre inkább előtérbe kerülnek, hiszen szerves részei és kiegészítői az iskola oktató-nevelő munkájának.

E kiegészítő és szükséges nevelési tényezők közé tartozik a gyermekolvasókkal való foglalkozás, közművelődési könyvtáraink minden törekvése a gyermekek nevelésével kapcsolatban. Ennek a feladatnak csak úgy tudnak maradéktalanul eleget tenni, ha megfelelő és gyümölcsöző kapcsolatot alakítanak ki az általános iskolák és a könyvtárak között. E kapcsolat két irányú: egyrészt a nevelők és szülők kapcsolata a könyvtárral, másrészt a könyvtár és a tanulók kapcsolata. A könyvtárnak segítenie kell a pedagógus munkáját, támogatnia kell a gyermekek a tanult ismeretek elmélyítésében, sokoldalú megvilágításában, az általános műveltség színvonalának emel-

sében, az esztétikai ízlés fejlesztésében. S mindezt a könyvek, az olvasás megszerettetésével tudja elérni. A könyv iránti érdeklődés felkeltésében nem elegendő csak a könyvtáros közreműködése; a szülőkkel, pedagógusokkal, az iskolával együtt kell ezt a feladatot végezni.

Nagy gonddal készültek el az új évad népművelési tervei. Ezekben a tervekben találkozunk már több igen helyes elgondolással. Csak a legfontosabbakat sorolom: a tanulókkal megismertetni a könyvtár használati rendszerét, az állomány alakítása sokkal nagyobb gonddal történik a gyermekolvasók tekintetében is, segítséget adnak a kötelező és ajánlott olvasmányok eljuttatásában, biztosítják az egyes tantárgyakhoz ajánlható népszerű ismeretterjesztő könyveket, megtanítják a gyermeknek a kézikönyvállomány használatát, hogy gazdagítsák az önálló ismeretszerzés lehetőségeit, az osztályfőnöki órák anyagához korszerű, érdekes irodalmat adnak, megtanítják a gyermekeket a szabadidő helyes felhasználására, csoportos foglalkozásokat szerveznek.

Mindezek megvalósítása érdekében a gyermekkönyvtárosnak meg kell keresnie a legmegfelelőbb módszereket, formákat, melyek az egyes iskolák és könyvtárak helyi adottságaiból származnak. Döntő, hogy a könyvtárak állományát a legsokoldalúbban tárjuk fel, kíséreljük figyelemmel az oktató-nevelő munkában beálló módszerek és egyéb változásokat, ismerkedjünk behatóbban az Úttörő Mozgalommal, az Úttörő Házak munkájával, s a művelődési otthonnal karöltve közösen gondoskodjunk a gyermekek iskolán kívüli neveléséről és foglalkoztatásáról.

Ma már nélkülözhetetlen, hogy minden olyan intézménnyel, melynek a gyermek neveléséhez köze van, ne keressük a kapcsolatot, összehangolt, tervszerű munkával lehet valamennyire is egységes hatások alapján nevelni ifjúságunkat.

Bárdos Józsefné

Az edelényi járási könyvtár ifjúsági részlegének „Könyvbarát Köre” meglátogatta a szendrői községi könyvtár ifjú olvasóit. A baráti látogatás során vídám műsorral szórakoztatták a szendrői pajtásokat. Nagy sikert aratott a meseposztócska és a bábjeleket. A találkozó után a kör tagjai elhatározták, hogy más községeket is felkeresnek járásuk területén.

*

Elismerésre méltó kezdeményezéssel találkoztunk a kazincbarcikai Városi Könyvtár gyermekrészlegében. Játékos vetélkedőket rendeztek a Bölcs Bagoly sorozat könyveiből, sok ötletességgel, egyéni elgondolással. A következőkben a Nagy Emberek Élete sorozat néhány kiadványából kívánnak csoportos foglalkozást rendezni.

Elkészült a putnoki járási könyvtár gyermekrészlegének témakatalógusa. Jó eredményeket kívánunk a katalógus használatára való nevelésben!

Örömmel tapasztaltuk, hogy Putnokon is saját erőből oldják meg a meseposztócska előadásokat. Nem véletlen, hogy egy-egy rendezvényükön „telt ház” van.

*

A sajaszentpéteri járási könyvtár gyermekrészlegében erőteljes fejlődés mutatkozik az olvasókkal való csoportos és egyéni foglalkozás terén. Jó az együttműködés a megyei Gyermekkönyvtárral is.

Nyári tanfolyam Sátoraljaújhelyen

Az elmúlt nyáron is megrendeztük a községi könyvtárosok nyári tanfolyamát Sátoraljaújhelyen. Kétszer egyhetes tanfolyam volt: egy alapfokú és egy továbbképző. Az alapfokú tanfolyamon 37 fő, a továbbképzőn 53 könyvtáros vett részt.

Az alapfokú tanfolyam fő célja az volt, hogy az új könyvtárosok a könyvtári munka alapjait elsajátítsák. A továbbképző tanfolyamon elsősorban a nagyobb községek könyvtárosai vettek részt, azért, hogy megszerezzék mindazokat az ismereteket, amelyek birtokában az előttük álló feladatokat jobban, színvonalasabban oldhatják meg.

Központi kérdés volt mindkét tanfolyamon a népművelés és a könyvtári munka egysége. Ezt a kérdést világította meg „Megyénk ideológiai helyzete, feladatai, különös tekintettel a népművelési munkára”, valamint a „Könyvtári munka mint népművelési feladat” című előadás.

A tanfolyamokon a realizmus problémájáról, az új magyar irodalomról hallgattak előadást a résztvevők. Az előadás végén vitát rendeztünk. A hallgatók örömet váltotta ki a világirodalommal és a főbb irodalmi irányzatokkal foglalkozó előadás, mivel ilyen összefoglaló jellegű előadást aligha hallhatnak a várostól távolieső községekben. Igen nagy érdeklődést keltett az ifjúsági és gyermekirodalmat elemző előadás, amelyet könyvszemlével, gyakorlati bemutatóval egészítettünk ki. A tanfolyam derűs perceit jelentette az, amikor a könyvszemlén és a gyakorlati bemutatóon a felnőttek szerepeltek gyermekekkel.

Irodalmi estet is rendeztünk, itt teljes egészében a hallgatók működtek közre a gyakorlatvezető útmutatásai alapján. A továbbképző tanfolyamon azt is bemutattuk a „Költők a költőkről” című irodalmi esten, hogy hogyan lehet egyszerű eszközökkel érdeklődést felkeltő, színvonalas műsort összeállítani a legkisebb községben is.

Igen szerencsés megoldásnak tartottuk azt, hogy az ugyanakkor működő filmesztétikai tanfolyammal közösen megtekintették a könyvtáros hallgatók is a Budapestről hozott négy kiemelkedően művészi színvonalú filmet is. (Jegyesek, Fogadalom, Jules és Jim, Élektra). Maradandó élményt jelentett e négy film megtekintése. A filmekkel kapcsolatos ankétot a Film-tudományi Intézet szakemberei tartották, akik igen közérthetően magyarázták a film formanyelvét és a filmművészet egyéb problémáit.

A tanfolyam hallgatói meglátogatták a sátoraljaújhelyi járási könyvtárat és a város egyik fiókkönyvtárat. Itt tájékoztak a kézikönyvtári anyag elhelyezéséről és használatáról.

Az alapfokú tanfolyam hallgatói a tanfolyam végén vizsgát tettek. 35 hallgató szerezte meg az alapfokú könyvtári képesítést, s erről bizonyítványt is kapott. A vizsgázók közül 11 kitűnő, 17 jó, 7 hallgató megfelelő eredményt ért el. A hallgatók a vizsgákra igen komolyan és szorgalmasan készültek, amit eredményeik is bizonyítanak. A tanfolyam befejezésekor történő vizsgáztatás jó módszernek bizonyult, ezért jövőre is így tervezzük az alapfokú tanfolyamot. A foglalkozások reggel 8-tól délután 2 óráig tartottak. A délutánok általában szabadok voltak, s ez nagy-

mértékben emelte a tanulási és részvételi kedvet. A hallgatók számszerű részvétele a tanfolyamon meglepően jó volt. Ezt az időben történő szervezésnek, és a járási könyvtárak alapos, gondos munkájának köszönhetjük. Jellemző a tanfolyam komolyságára, hogy azok a könyvtárosok, akik egyetemi vizsgák, betegség, vagy egyéb ok miatt távolmaradtak, írásban közölték hiányzásuk okát. A tanfolyamhallgatók munkafegyelme, magatartása kifogástalan volt.

A tanfolyamok igazi sikerét természetesen a gyakorlati munka igazolja majd. A tanfolyam egyik jó tapasztalata alapján jövőre még jobban összehangoljuk továbbképző tanfolyamunkat a filmesztétikai és egyéb népművelési tanfolyamokkal, illetve azok tematikájával. Szükségesnek látjuk művészeti, képzőművészeti előadások beiktatását tárlatvezetéssel együtt, mivel ezeket a témákat a hallgatók már ez évben is igényelték. A jövőben még több gyakorlati foglalkozást vezetünk be, mert az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a gyakorlati foglalkozásokba való bekapcsolódás nagyobb szakmai biztonságot és önállóságot ad a hallgatóknak. A központilag szervezett tanfolyamformát nemcsak azért tartjuk jónak, mert a hallgatók sok új dolgot hallhatnak, hanem azért is, mert a megye különböző községeiből jött könyvtárosok jobban kicserélhetik gondolataikat, tapasztalataikat.

A könyvtáros tanfolyam eredményes munkáját, sikerét a hallgatók nemcsak a záróértekezleten mondták el, hanem otthon is lelkesedéssel beszéltek élményeiről, a színvonalas előadásokról, s kifejezték azt az óhajukat, hogy jövőre is szívesen jönnek ilyen tanfolyamra.

Pócsi Gusztáv

A sátoraljaújhelyi tanfolyam hallgatói

Kiadványcsere a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár és külföldi könyvtárak között

Néhány évvel ezelőtt, amikor megjelent könyvtárunk „Új szerzeményei 1961” című nyomtatott katalógusa jelentkezett először a washingtoni Library of Congress, azaz a Kongresszusi Könyvtár. Kéréssel fordult könyvtárunkhoz, mellékelve az Új szerzemények kifényképezett címlapját, melyre a Magyar Nemzeti Bibliográfia hívta fel figyelmüket. A Széchenyi Könyvtár Csereosztályán keresztül küldtük ki ajánló katalógusunkat az Egyesült Államokba. Nemrégiben ismét jelentkezett ugyanez a könyvtár, ezúttal is fotokópiát mellékeltek levelükhöz. A „Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1842—1963” című kiadványunkat kérték, felajánlva cserébe bármely bibliográfiai kiadványukat. Gyors figyelő apparátusukat bizonyítja az a tény, hogy ezt az 1964. decemberében megjelent sajtóbibliográfiát már 1965. májusában kifényképezték a Magyar Nemzeti Bibliográfiából, és június 16-án kelt levelükben már meg is kérték könyvtárunktól. A kapcsolatot a továbbiakban is tartani akarják, mert később megjelenő helyismereti kiadványainkra is bejelentették igényüket.

Egyre szélesedő nemzetközi kapcsolatunk bizonyítéka a londoni International Library ez év május végén érkezett kérése. Ez a könyvtár is bibliográfiai kiadványaink iránt érdeklődött. Mindkét nyugati könyvtárnak megküldtük a kívánt kiadványokat, egyenes úton.

Közvetlenül határunk mellől is jelentkeznek cserepartnerek. A kassai Stana Valecká Kniznica nemrégiben a 13 kötetre tervezett Kelet-Szlovákiai Bibliográfiai sorozatából a három eddig megjelent kötetet küldte el cserébe a mi helyismereti kiadványainkért. Ugyancsak Kassáról kérte sajtóbibliográfiánkat Urr György bibliográfus.

A Bibliotheca Jagelloska Krakow, azaz a krakói Egyetemi Könyvtár és a Bibliotheka Publika Krakow, a krakói közművelődési könyvtár egyik munkatársunk útján teremtette meg a kapcsolatot ottjárta alkalomával. Ez a két könyvtár még fényképekre is bejelentette igényét, megyénk felújított könyvtárainak fényképei elindultak Krakókba. A 600 éves Jagelló Könyvtár történelmi partnerként is jelentős számunkra.

Közel négy év alatt szövődtek ezek a kapcsolatok. Remélni merjük, hogy újabb partnerek is jelentkeznek, és ez csak a kezdet. Annál is inkább, mert a most készülő „Borsod megye 20 éves fejlődése” című cikkbibliográfiai kiadványunk bizonyára érdeklődésre talál a már eddig is, vagy csak ezután jelentkező külföldi könyvtáraknál, újabb csere lehetőségeként.

Kluger Lászlóné

Az SZMT Központi Könyvtára az 1965/66. évben újabb egy éves alapfokú tanfolyamot indított a társadalmi munkás és tiszteletdíjas könyvtárosok számára. A foglalkozásokat az SZMT könyvtárában havonta tartják.

*

A miskolci Herman Ottó Gimnázium és az SZMT Központi Könyvtára a könyvtári politechnikát tanu-

lók részére négy napos tanulmányi kirándulást szervezett. Meglátogatták Budapesten a nagyobb könyvtárakat.

*

A függetlenített szakszervezeti könyvtárosok továbbképzésének keretein belül orosz és német nyelvtanfolyamokat szerveztek.

A 600. év kiadványai Miskolcon

Az *alighanem* 600 éves Miskolc (hogy a *Napjaink* egyik szellemes megfogalmazását idézzük) számos kiadvánnyal ünnepelte önmagát. Városaink dicsérendő hagyományává vált, hogy az ilyen évfordulókat nagyszabású rendezvénysorozattal emlékeztetessék, és a mérlegkészítés, számvetés révén hasznossá teszik. Különösen indokolt ez a miskolci jubileum esetében, amely közismerten egybeesik a felszabadulás 20. évfordulójával.

A hónapokat átfogó rendezvénysorozat kisebb, alkalmi jellegű kiadványai közül (prospektusok, meghívók, katalógusok, stb.) néhányat említhetünk csak meg, azokat, amelyek az átfogó tájékoztatás igényével készültek, vagy amelyeknek maradandó értékük is van. Ilyen a görögkeleti templomban megrendezett kiállítás katalógusa. Szép képanyaga (*Tarcai Béla* munkája) és a *Popovics Konstantin* által írt tömör, színvonalas történeti-, művészettörténeti bevezető szemléletes képet ad Miskolc egyik sajátos műemlékéről. Kevesebb jót mondhatunk már a Magyar Hírdető *Miskolc 1965* című kiadványáról. A várost átfogó ismertetésére véleményünk szerint nem ilyen formában, és — főleg — nem ennyire hivatali nézőpontból kellene vállalkoznia. Egyébként a füzet célja, rendeltetése már csak azért is vitatható, mert az utóbbi években elég sok városismertető könyv, füzet került piacra. Indokolt tehát az a feltevés, hogy a *Miskolc 1965* nem az olvasóközönség érdeklődésének kielégítésére, hanem az egyes vállalatok reprezentatív eredményeinek hivatali érdekből történő publikálására szolgál.

Belső használatra szánt vállalati kiadvány, mégis sok közérdekű és figyelemreméltó adatot, megállapítást tartalmaz a *Lenin Kohászati Művek. Tények és adatok* című füzet. Ilyen szempontból elsősorban a „Bér- és munkaügy”, továbbá a „Kulturális életünkéből” című fejezetek tarthatnak számot szélesebbkörű érdeklődésre, amelyek sok (bár talán mégsem elegendő) adattal, mutatószámmal tárják fel a nagyüzem dolgozóinak anyagi és szellemi életkörülményeit. A kulturális életről szóló fejezetben olvashatunk az LKM szakszervezeti könyvtárhálózatának átszervezéséről s a kezdeti eredményekről. A Bartók Béla Művelődési Ház színes, sokoldalú és eredményes tevékenységét számos illusztrációval mutatja be a füzet. A kiadványt az üzem szakszervezeti bizottsága állította össze. Kár, hogy szerzői és szerkesztői elhallgatták a nevüket; szerényigényű, de a kítűzött célnak megfelelő füzetük nemcsak az üzem dolgozóit, hanem külső szociográfusok, népművelők számára is hasznos dokumentumot jelent.

Fokozott hangsúlyval kell megemlékeznünk arról a szerény kiállítású könyvről, amely minden bizonnyal a jubileumi év legjelentősebb kiadványának tekinthető. (*Deák Gábor—Gyimesi Sándor: Olvasókönyv Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc város történetéhez*). A könyv helytörténeti dokumentumokból közöl bőséges összeállítást tanulóknak, tanároknak és a „tör-

ténelem iránt érdeklődő szélesebb közönség” számára. A „bőséges” jelzőt természetesen csak fenntartással kezelhetjük, hiszen a történelmi anyag gazdagsága és az átfogott korszak terjedelme következtében (a honfoglalástól 1947-ig) ez a bőség csak viszonylagos lehet és távol áll az „elég”-től.

A közölt dokumentum-anyag Anonymus gestájának Borsodra vonatkozó szakaszával kezdődik, s az 1947-es választások eredményeit ismertető újságcikkkel ér véget. Nyolc fejezetre tagolva több mint másfélszáz okmány, rendelet, újságcikk, könyv, levél kapott helyet részben vagy teljes egészében a mű lapjain. A szerkesztők — nagyon helyesen — az ország és a megye legfontosabb történelmi csomópontjaiból alakították ki a könyv gerincét (17—18. századi függetlenségi mozgalmak — 1848/49 — Tanácsköztársaság és fehérterror — felszabadulás). Bár az arányokat illetően némely ponton eltulódásokat érzünk, fájjaljuk a művelődéstörténeti dokumentumok szinte teljes hiányát, és kisebb hiányosságokat észlelünk a könyv magyarázat-, jegyzet- és mutató-rendszerében, egészében véve a helytörténeti olvasókönyv igen hasznos és valóban hézagpótló mű.

Különösképpen örvendetesnek kell tekintenünk a kiadási körülményeit. A megyei és a városi tanács áldozatkészségéből, a Magyar Történelmi Társulat Borsod-Zempléni Csoportja Könyvtára nyitókötetként jelent meg Deák Gábor és Gyimesi Sándor könyve. Sokatigérő vállalkozás ez, amelyről reméljük azt, hogy az egyoldalúvá fejlődött Miskolcon keretet ad a társadalomtudományok műveléséhez.

A miskolci történészek körében megindult pezsgésről, alkotókedvről tanúskodik egy másik, önálló kötetben megjelent mű is. *Lehoczky Alfréd: A borsodi szénbányászat története* című monográfiájának első kötetét az ideai bányásznapra igényes kiállítással jelentette meg a Borsodi és Ózdvidéki Szénbányászati Tröszt Igazgatósága és Szakszervezeti Trösztbizottsága. A tárgyalt kötet a borsodi szénvidék földrajzi és természeti viszonyainak rövid ismertetése után a megye szénbányászatának kialakulását és 19. századi fejlődését elemzi. A könyvről bővebben a 2. és 3. kötet megjelenése után írhatunk, az azonban így is kétségtelen, hogy a tekintélyes anyagot feldolgozó mű mind a helytörténet, mind pedig a tudománytörténet számára értékes standard-könyvet jelent.

A jubileumi év miskolci kiadványtermése mennyiségileg nem túlságosan gazdag tehát, de értékes alkotásokat is tartalmaz, és nagy reményekre jogosító fejlődést indított el.

Nagy Ernő

Könyvterjesztés falun

A Földművesszövetkezeti Könyvesboltok munkája

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1957. évi határozata leszögezi, hogy a földművesszövetkezeti mozgalomnak az egyéb feladatuktól függetlenül, nagy figyelmet kell szentelnie a könyvkereskedelemre. Szükség volt e határozatra, szem előtt tartva a községek szétszórtságát, a kulturális lehetőségek ma is meglévő hiányát. Eppen ezért a földművesszövetkezeti könyvesboltok dolgozóira igen nagy és nehéz feladat hárul: eljuttatni a megye legkisebb falujába is a könyvet.

A Szövetkezeti Könyvterjesztő Vállalat évenként megküldi a könyvesboltoknak a megjelenő könyvek jegyzékét, s az újdonságok megjelenése ennek alapján történik. A könyvesbolt vezetőinek a könyvismertető kézhezvételét követően azonnal meg kell kezdeni a példányszámok kialakítását; ebbe a munkába bevonják a könyvtárost, a népművelési felügyelőt, egy-két jól dolgozó bizományost. A bolt feladata, hogy szervezője útján a járás területére is eljusson a legújabb anyag. A mezőgazdasági és ipari szakkönyvek megjelenéséről tájékoztatják az érdekelt vállalatokat, termelőszövetkezeteket, az egyéni vásárló szakembereket. Kiértékelésük körlevelek alapján történik. Ehhez viszont szükséges, hogy a boltvezető kapcsolatot teremtsen egy-egy ágazat felsőbb vezetőivel, s tőlük megszerezze a címanyagot, pl. orvosok, védőnők, agronómusok, a mezőgazdaság más területein dolgozók címanyagát. Többbizben igen hasznosnak mutatkozott a mezőgazdasági szakiskolákban végzett hallgatók címanyagának a megszerzése. Sikere van a „Vevőszolgálati lap”-nak, mely a vevő által keresett könyvet, ha az nem kapható abban a boltban — a SZÖV-KÖNYV segítségével beszerzi.

A bolti dolgozóknak állandóan képezni kell magukat, sokat kell olvasniuk, hogy a könyvek között tájékozatlan vevőt is el tudják igazítani a könyvek birtalmában. A falusi könyvterjesztés csak akkor lehet eredményes, ha a földművesszövetkezeti könyvesbolt és a falusi könyvbizományos között állandó szerves és élő kapcsolat alakul ki. Minden községünkben legalább egy földművesszövetkezeti boltban (papír, írószer, kultúrcikk bolt, trafik, kis áruház) könyvárusítással is foglalkoznak, melynek fontosságát az adja meg, hogy ezekben a boltokban a falu apraja-nagyja megfordul. Dicséretre méltó és követendő példa, hogy megyénkben a községi könyvtárosok zöme foglalkozik könyvárusítással. Borsod megye 365 községében 1000 könyvbizományos juttatja el a dolgozókhöz a könyvet. A legjobb, legnépszerűbb könyveket a falusi bizományosoknak biztosítjuk, még akkor is, ha azok a járási székhelyeken gyorsabban eladhatók volnának.

Könyvesboltok minden nagyobb városban találhatóak, de bármennyire széles e hálózat, az egyre növekvő olvasóréteg szükségleteit „csak a boltban” nem tudjuk kielégíteni. A könyvesboltok munkája nem hasonlítható össze más kereskedelmi bolttal. A boltok kívüli könyvterjesztés nagyon fontos az új olvasók megnyerésében. Ezek csak ritkán látogatnak a könyvesboltokba, s ezért érdeklődésüket csak úgy tudjuk felkelteni, ha a könyveket elvisszük munkahelyükre, lakásukra, hivatalokba, vagy éppen üdülőkhöz. Igen elterjedt boltok kívüli könyvterjesztési módszer a házról-házra történő árusítás, melyet földművesszö-

vetkezeti dolgozók, KISZ- és úttörő fiatalok végeznek. 1964-ben a házról-házra történő árusítás keretében közel 500 ezer forint értékű könyvet adtunk el. *A házról-házra történő árusítással könyvet akarunk eladni, de a művelődéspolitikai érdekében, nem pedig a kereskedelem, s anyagi haszon elérése serkent bennünket.* Az Őszi Megyei Könyvhetek a legmozgalmassabb falusi könyvünnep. Ennek rendezése nem a földművesszövetkezetek belső ügye, hanem a megyei és járási tömegszervezetek közös gondja és feladata.

A falusi könyvterjesztő munka eredményességét nagy mértékben befolyásolja a tanácsok népművelési felügyelője, a könyvtárigazgatók, KISZ- és úttörőszervezetek, s rendkívül fontos ez az együttműködés, mely Borsod megyében egészséges úton halad. Állásponthoz bizonyosságra szolgál, hogy amíg 1964. első félévében megyénk könyvterjesztés területén országos viszonylatban a 18. helyen állt, (19 megye lévén), addig az 1965. év első félévében a 15. helyezést értük el. Bizakodunk sikereinkben, hogy e területen végzett munkánk nem lankad, hanem folyamatosan halad előre közös erővel.

Komoly eredményeket értünk el az író—olvasó találkozókkal, melyeknek szervező „vezérei” a könyvtárosok, mivel ők állnak legközelebb az olvasókhöz, ők végzik a vélemények gyűjtését, kutatását.

A falusi könyvterjesztésnek elengedhetetlenül szükséges a könyvesboltok propagandamunkája. Nemcsak az a feladatuk, hogy a könyveket kiszállítsák a bizományosokhoz, hanem egyre megújuló ötletekkel az olvasók figyelmét fel kell hívni a kevésbé ismert művekre.

Szóvá kell tenni még a könyvesbolt kirakatát. Kereskedelem szempontjából igen szükséges, és sok könyvszerető vásárló a könyvesbolt kirakatából értesül az újonnan megjelent könyvekről. Itt feltétlenül szükséges, hogy az összes újdonság rendszeresen a bolt kirakatába kerüljön azonnal. Az új, vagy átalakított könyvesboltok részére kirakat már nem épül, hanem az ablakot tesszük betekintheetővé és így kirakattá változik át az egész bolt.

Lukács Dénes

Az Őszi Megyei Könyvhetek 1965. évi megnyitóját Szerencsen tartottuk október 2-án. Szilvási Lajos író és Gulyás Mihály a Napjaink szerkesztője találkozott az olvasókkal. Jól sikerült könyvvásár, irodalmi délután tette színessé a megnyitó ünnepséget.

*

A társadalmi szervek összefogásának eredményeiről tanúskodott az ez évi Őszi Megyei Könyvhét. A Földművesszövetkezet mindenütt igen jó házigazdának bizonyult. Emlékezetes találkozók rendeztünk Sárospatakon, Sátoraljaújhelyen, Putnokon, Abaújszántón, Vizsolyban, Encsen, Szikszón, Mezőcsáton, Mezőkövesden, Hejőkeresztúrtban, Tokajban, Ongán, Ónodon, Bükkszentkereszten. Vendégeink voltak: Veres Péter, Bihari Klára, Berkesi András, Passuth László, Szabó Magda, Csanády János, Cseres Tibor.

Ismerjük meg megyénk könyvtárait!

Régi adósságot szeretnénk törleszteni ezzel a most újra induló sorozattal. 1960-ban kezdünk meg lapunk hasábjain megyénk könyvtárainak bemutatását. Azóta közel öt esztendő telt el, s időközben a sorozat megszakadt. Most mégsem folytatni szeretnénk, hanem újra kezdeni, hiszen az akkor ismertetett könyvtárak is más arcot öltöttek magukra. Bizonyítja ezt a most bemutatásra kerülő könyvtár is.

SÁTORALJAÚJHELY, JÁRÁSI KÖNYVTÁR

A 16 ezres város központjában, a kultúrotthon, filmszínház, cukrászda, s a legnagyobb választékot nyújtó csemegeüzlet háromszögében helyezkedik el az 1952-ben alakult könyvtár. A hajdani egy helyiségből, az alig négyezer kötetes gyűjteményből, impozáns, több részleggel, húszezer kötettel rendelkező intézmény lett.

1960-ban így írtunk róla: „Ez a járási könyvtár Borsod megye egyik legtöbb helyiséggel rendelkező könyvtára... Berendezése jó, szép olvasóteremmel rendelkezik...” Akkori viszonyaink között igaz volt ez a megállapítás. Körülbelül 1961-ben indult el országosan is egy törekvés művelődési intézményeink szebbé, vonzóbbá tételére. Ennek a szándéknak első megnyilvánulását éppen Sátoraljaújhelyen tapasztaltuk. Egy hosszú évig tartó átalakítás után 1963 júniusában nyílt meg megyénkben az első igazán korszerű könyvtár. Az átalakítás és berendezés terveit Kiss József sátoraljaújhelyi mérnök és a lelkes könyvtárosgárda készítette.

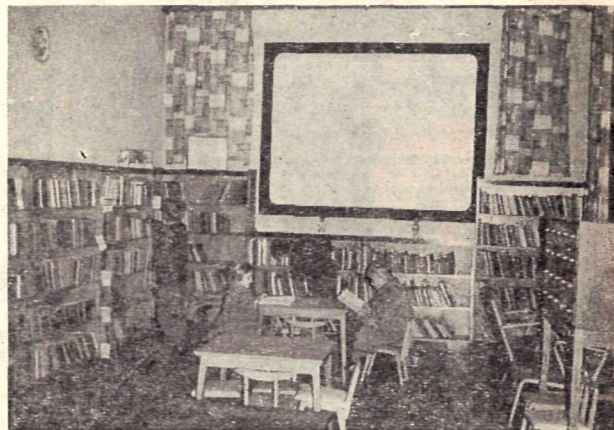
A régi, falakkal sok apró szobára szabdalt épületben tágas belső terek kiképzésére törekedtek, s hogy ma már például a gyermekrészleg újra kicsinek bizonyul, az a könyvtár használatának mértékét jelzi.

A modern, világos polcok, kényelmes kagylófotelek, színes szőnyegek, a teret megtörő klasszikusan szép virággal, a csöndes búvárkodásnak helyet adó galéria, a sok fényforrás bővületében elindulunk a munkában is megtalálni a korszerűt, az újat és a jót.

A KÖNYVEK gyarapítása évről évre nagyobb ütemben történik. 1952-ben 3850 kötet, 1955-ben már 10 557 kötet, 1960-ban 10 781 kötet — itt inkább stagnálás mutatkozik, ekkor vonták ki az elavult műveket — és 1964-ben 20 565 kötet könyvben válogathatott az olvasó. Ebben a könyvtárban csak 1964-ben 130 000 forintot költöttek könyvre. A Járási Tanács — mint az intézmény gazdája — sok mindent megtesz, hogy anyagi bázist teremtsen a szellemi gazdagodáshoz.

Ha megvizsgáljuk a könyvtár állományát, gazdag választékot találunk a társadalomtudományi szakirodalomban. Az utóbbi évek legfontosabb anyagát megvásárolták. Nem mondhatjuk el ugyanezt a mezőgazdasági szakirodalomról. Igaz ugyan, hogy a város lakossága nem mezőgazdasági munkából él elsősorban, de a Hegyalja szőlő- és kertművelése világhírű, s a járás legnagyobb nyilvános könyvtárában 179 kötet mezőgazdasági mű nagyon kevés. Akkor is kevés, ha ma még nincs igénye az olvasóknak ezen a területen.

Az elszomorítóan kevés gyermekkönyv — 4660 kötet — nem a beszerzési politika hibája csupán, egy kicsit a könyvkiadás is felelős. Kézikönyvek tekintetében talán ez a járási könyvtár áll a legjobban. Nem csupán mai törekvés eredménye a legfontosabb összefoglaló művek gyűjteménye, a könyvtár megalakítása óta gondosan, okosan fejlesztik. A gyermekrészlegben most kezdik ezt a munkát, hogy a kis olvasókat is hozzászoktassák a kézikönyvek használatához.

Részlet a gyermekkönyvtárból.

A vitetőfal alatt elhelyezett polcokon a kötelező irodalom és a kézikönyvek gyűjteménye található.

A könyvtár felnőtt részlegében 130 féle folyóiratot és újságot talál a tárlókon az olvasó. A mai hírlap és folyóiratirodalom legjava itt együtt van. A régi évfolyamokat a raktározási nehézségek ellenére is köttetik, s évekre visszamenően megtalálhatók.

Az érdeklődők nemcsak a könyvtár polcain kereshetnek egy-egy témához anyagot, segítségükre van a betűrendes (írók és címek szerint külön) és a szakrendi katalógus. Haszonnal kutathatnak az olvasók a recenzió-katalógusban is, melyet évek óta gondosan fejlesztenek (irodalomtudományi). Gondozásra vár még a gyermekkönyvtár katalógusrendszere.

AZ OLVASÓK száma évről-évre nő. 1952-ben 900, 1955-ben 1491, 1960-ban 1574 és 1964-ben 2996 személy vette igénybe a könyvtár szolgáltatásait. A kölcsönzések száma a következőképpen alakult: 1952-ben 60 000, 1955-ben 62 077, 1960-ban 57 759 (!) és 1964-ben 101 859 kötet könyv került az olvasókhoz. Bár a statisztika komoly fejlődésről tanúskodik, mégis megjegyezzük, hogy voltak időszakok, amikor megmagyarázhatatlan hullámzások jellemezték az eredményeket. Az 1964-es év a legmagasabb teljesítményeket jelentette a könyvtár történetében.

Sátoraljaújhelyen 1964-ben 15 773 szakirodalmi, ismeretterjesztő művet olvastak a könyvtárból, úgy ismerjük ezt a várost, hogy lakói ettől is többet olvasnának, ha a propagandamunka, a könyvajánlás jobban segítené az olvasókat. Nem jelenti ez azt, hogy

eddig nem voltak ilyen törekvései a könyvtárnak, csak többre van szükség! A teljes igazság kedvéért azt is el kell mondanunk, hogy 1964-ben minden kölcsönzési órára 31 látogató jutott, s nehéz ott számonkérni az egyéni foglalkozást, ahol még két perc sem esik egy látogatóra.

Láttunk már ebben a könyvtárban ötletes, ügyes könyvkiállítást, de kevés a könyvismertetés, könyvankét. Ez a könyvtár helyet tud adni egy olvasói klubnak, aminek a gondolata már egy éve érik, s a kultúrotthonban működő klubok sikere — amiben egyébként része van a könyvtárnak is — bizonyítja, hogy van létjogosultsága. S ha a létszámproblémák megoldódnak, hisszük, hogy sikerrel mutatnak ebben is példát Sátoraljújhelyen.

Az újonnan átalakított fiókkönyvtár

Részlet a felnőttek könyvkiválasztójából

A gyermekekkel való foglalkozás igen jó irányban halad, mesedélutánok, fejtörők, pályázatok jelzik, hogy itt nemcsak könyvet adnak a gyermekek kezébe, de szeretnének olvasásuk színvonaláról meg is győződni. A város valamennyi iskolájában van iskolai könyvtár, de kis állományuk miatt elsősorban a járási könyvtár látja el a tanulókat olvasnivalóval.

Milyen könyveket keresnek az olvasók elsősorban? Az élő magyar irodalom itt is megívta csatáját — legtöbbször Németh László, Veres Péter, Darvas József, Szabó Magda, Passuth László, Szilvási Lajos, Berkesi András műveit keresik. Természetesen a klasszikus irodalom keresettsége sem csökkent, Jókai, Móricz, Mikszáth, Krudy regényei állandóan kézben vannak. A modern világirodalom is utat talált az olvasókhoz: Thomas Mann, Solohov, Moraviát, Dürrenmattot, Steinbeck, Heinrich Böllt sokan olvassák.

A város az elmúlt időben sokat tett lakóinak kulturáliságáért. 1962-ben két fiókkönyvtárat létesítettek.

A könyvtártelepítés mintájaként emlegethetjük Sátoraljújhelyt. A három legforgalmasabb városrészben könyvtárat találunk. A fiókkönyvtárak közül az egyik 1965. május 1-én új otthonra talált, s korszerűségével, izléses környezetével még több érdeklődőt vonz.

A művelődési otthon és a könyvtár közös munkaterv alapján dolgozik már második éve, s itt elmondhatjuk, hogy nemcsak a tervezés közös, de a munka végzése is az. A kultúrotthonban működő szakkörök tevékenységét jól ismerik és segítik a könyvtárosok, a művelődési ház munkatársai állandó partnerek a könyvtári rendezvényeknél. 1964-ben közös kiadványt indítottak el „Sátoraljújhely város népművelési programja” címmel, melyet havonta jelentetnek meg. A két intézmény közösen gondoskodik a város lakóinak kulturált szórakozásáról, művelődéséről.

A járási könyvtár nemcsak Sátoraljújhely könyvtári ellátásáról gondoskodik, hálózati központja a járás 69 könyvtárának, 13 tanyai település gazdája. Az elmúlt 5 évben igen sok változás történt a falusi könyvtárak életében is. 1963-ban főhivatású könyvtárost kapott Cigánd község, s kiköltözött a könyvtár az iskolából, szabadpolcos, modern otthona van a művelődési házban.

Még ebben az évben új helyiségbe költözik végre Sárospatakon is a községi könyvtár.

A falusi könyvtárak irányítása, munkájuk segítése, elemzése számos feladatot ró a járási könyvtárra. Nincs ebben a munkában egyedül, a községi tanácsok egyre inkább magukénak érzik a könyvtárak gondjait.

A hálózatban 78 198 kötet könyv áll rendelkezésére a 12 275 olvasónak, s 1964-ben 270 775 kötetet olvastak

Találkozott a múlt és jelen a cigándi könyvtárban

el. Minden évben nő azoknak a könyvtáraknak a száma, amelyek önálló helyiségben, jó körülmények között dolgoznak. Ricse, Tiszakarád, Karcsa, Tolcsva község is ezek közé tartozik. A tolcsvai könyvtár 1965-től mint körzeti központ működik — Erdőhorvát, Komlóska, Háromhuta munkáját segíti, ellenőrzi. A végrehajtó bizottságok évente megtárgyalják a könyvtári munkát, határozataikkal igyekeznek elősegíteni a jobb, eredményesebb munkát.

A bodrogi tanyák ellátása is a járási könyvtár feladata, nemcsak könyvet, hanem filmvetítést, előadást is jelent a tanyák lakóinak a művelődési autó. Korábban igen komoly, áldozatos ismeretterjesztés folyt ezen a területen, sajnos ez a munka most sokáig szünetelt objektív akadályok miatt. Most kezdik ezt a területet újra gondozni. A tanyákon várják a művelődési autóval érkező könyvet, találkozóra az írókat, hosszú estébe nyúló beszélgetésre az előadókat, s vidám két órára a filmet, hiszen ezeken a tanyákon sokan élnek olyanok, akiknek életükben az első filmet a művelődési autó vitte el.

A KÖNYVTÁROSOK legnagyobb jutalma, ha végzett munkájuk gyümölcsét beérni látják. A napi feladatok ellátása mellett minden munkatárs tanul, képezi magát, hogy a holnapi gondokat is meg tudja oldani.

Az írástudók és könyvszeretők pátriája volt mindig ez a vidék, csak most több álom valósul meg, mint Kazinczy korában. A sátoraljaújhelyiek adnak helyet minden nyáron a tanfolyamokon tanuló népművelőknek, s szeretnék, hogy a Széphalomra látogatók Kazinczy sírja mellett, az ő vágyait megvalósító könyvtárat is találjanak a jelenlegi szegényes, szűkös kis szobácska helyett.

Sátoraljaújhely könyvtára eredményeivel, de még inkább törekvéseivel a jövő kultúráján munkálkodik, s az már fél siker, hogy nincs egyedül ebben a tevékenységben, Kazinczy szavait idézve: „az igyeksző gyertyát gyújt a másika gyertyájánál.”

Győri Erzsébet

Megnyitották a farkaslyuki könyvtárat

Ünnepélyes keretek között a Bányász Napon került sor a farkaslyuki szakszervezeti könyvtár átadására. A központi fűtéses és klubszerűen berendezett könyvtár közel kétezer bányászdolgozó, valamint a település lakosainak igényeit elégíti ki. A korszerű szabadpolcos könyvtárat cukrászdából és hivatali helyiségből alakították ki, amely így most egy nagy kölcsönzői és olvasói térből és raktárból áll. A polcokon jelenleg 5000 kötet könyv közül válogathat az olvasó, de megtalálhatók a jelentősebb napilapok és folyóiratok is. A korszerűsített könyvtár megnyitása óta

Folyik a válogatás a szabadpolcos kölcsönzői térben Farkaslyukon.

Részletek a farkaslyuki könyvtár kölcsönzői teréből

ugrásszerűen emelkedik a forgalom. A dolgozók szívesen keresik fel és sokkal több időt töltenek olvasással helyben is, mint a rendkívül mostoha körülmények között működő régi könyvtárban. De nemcsak az olvasók keresik fel, hanem tapasztalatsere céljából a megye különböző üzemeiből gyakoriak a látogatások.

A könyvtár belső berendezését Kiss József építésmérnök tervei alapján a sátoraljaújhelyi KTSZ készítette. A modern és izléses berendezésre 60 000 forintot fordítottak. A könyvtár vezetője több mint 10 éve végzi itt munkáját. Az elmúlt évek nehézségei

ellenére is gyakran került sor író—olvasó találkozókra és egyéb más könyvtári rendezvényekre. Ezeket részt vettek a mai magyar irodalom jelentősebb képviselői is. A jelenlegi kulturált körülmények között a jövőben ezt még rendszeresebbé akarják tenni. A szakszervezeti könyvtárak tervszerű modernizálása valójában alig egy éve kezdődött el. Jelenleg a na-

gyobb szakszervezeti könyvtárak átalakítása folyik. Egyrésztük még ez évben átadják az olvasóknak.

A felújításokat központi támogatásokból, valamint az üzemek, vállalatok, intézmények helyi erőforrásaiból végezzük.

Magyar András

Történeti értékű tankönyvgyűjtemény

Ezzel a közleményünkkel szeretnénk megindítani a megyénkben lévő régi, nagyműtű könyvtárak és történeti értékekben gazdag gyűjtemények bemutatását.

A sárospataki Tanítóképző Intézet könyvtárában különgyűjteményként kezelünk mintegy 600 kötet iskolai tankönyvet. A tankönyveket iskolatípusonként, tantárgyanként, a megjelenés időrendjében csoportosítottuk. Tankönyv-gyűjteményünk nem csupán a szorosan értelmezett pedagógiai szakképzést szolgálja. Oktatástörténeti, tantárgytörténeti és szakmódszertani felhasználása magától értetődő, — kevesen tudják azonban, hogy a tankönyvek igen értékes források a szélesebbkörű művelődéstörténeti, s a társadalmi-társadalmi kutatók számára is. A különböző időközökben megjelent tankönyvek jellemzően tükrözik a kor „uralkodó eszméit”, ezenkívül értékes adatokat tartalmaznak a társadalmi osztályviszonyokról s a gazdasági alapról is. Az utóbbi fontos adatok nem első-sorban az olvasókönyvekben, vagy történelemkönyvekben találhatók — ahol a szerkesztők tendenciózan szépíthetik az uralkodó osztályok szempontjai szerint „idealizálhatják” koruk társadalmi valóságát, tehát a kutatóknak a felszín alatti összefüggéseket is fel kell derítenie — hanem különösképpen a *szám-tan-könyvekben*, ahol a példatár szükségszerűen a gyermekek mindennapi társadalmi-gazdasági környezetére utal.

Az 1855-ben Budán kiadott „*Elemi számtan*” című könyvből megtudhatjuk például, hogy akkoriban egy napszámos napi keresete 24 krajcár volt, s ugyanakkor egy róf posztó 6 forint 12 krajcárba került. Mivel akkor 60 krajcár tett ki egy forintot, egy róf posztóért a napszámos 16 napig gürölhetett!

A Millenium évében Pozsonyban megjelent „*Számolókönyv a népiskolák számára*” már az ötödik-hatodik elemistákkal megtanítatja, hogy „az üzletkötések megkönnyítése céljából megeskettett egyének jár-nak közbe, kik a k u s z o k n a k (szenzál) nevezetnek. Az alkuszok fáradságaikért fizetett díjat alkuszdíjnak mondjuk.” S a százalékszámításra, egyebek között, a szenzáloknek fizetett 1—2 százalékos alkuszdíj a példa, mezőgazdasági áruk felsorolásával. Jellemző adalék a kapitalizálódás rohamos térhódítására a mezőgazdaságban. Az ugyanezzel kapcsolatos földspekulációra vet fényt a negyedik osztályos szám-

tankönyvből vett példa, 1896-ból: „Egy földbirtokos vett szántóföldet 2785 koronáért és egy rétet 1856 koronáért, s egy év múlva mindkettőt eladta 5260 koronáért; mennyit nyer rajtok?”

A számtankönyvekről szólva hadd említsük meg legföltettebb e tárgyú könyvünket is, Maróthy Györgynek, a nagy tudományos ígéretként fiatalon elhunyt debreceni professzornak 1743-ban „*Arithmetika vagy számvetésnek mestersége*” címmel megjelent művét. Ez az első korszerűnek nevezhető hazai számtankönyvünk. Maróthy ebben a munkájában a számtani műveltekifejezések magyarítójaként is jeleskedik. A megfelelő latin elnevezést csak a fejezetcímekben közli, s nyomban mellette a megfelelő magyar kifejezést használja, gyakran saját szóalkotását. Meggyőzően érvel például, miért kifejezőbb a „multiplicatio”-t „sokszorozás-nak”, (a mai szorzás szó őseinek) fordítani, az addig általában használt „sokasítás” helyett: „azok a jobb nevek, amelyekből a dolgot inkább meg-lehet esmérni; úgy látszik, hogy jobb a deák szó formájára, sokszorozásnak hívni, mint sokasításnak. Mert az össze-adásban is semmi egyéb nintsen a Sokasításnál. Ellenben a Multiplicatiót abból mindenkor bizonyosan meg-lehet esmérni, hogy abban ezek a szók: kétszer, háromszor, hatszor, nyolctszor, azaz sokszor ennyi s ennyi szüntelen előfordulnak.”

Jelentős újítása volt az is, hogy az addigi magyar nyelvű számtankönyveknek az érthetőségét zavaró, erőltetett verses formája helyett szabatosan fogalmazott, könnyen érthető, szemléletes prózában írt. Könyvében megbírálta kora iskoláiban a hasznos ismeretek hiányát, hangsúlyozta a számtan pedagógiai jelentőségét: „Nem lehet pedig kimondani, mely igen hasznos a gyermeki léleknek élesítésére az arithmetica és ha lehet, a geometria. Így szokik a legjobban a gyerekek arra is, hogy minden dolgában magára vigyázó, rendszerező, és amint hívják punctuális (pontos) legyen; melyre igen nagy szüksége van a mi embe-reinknek”. Könyvében a példák kiválogatásánál a gyakorlati élet követelményeit vette tekintetbe. Maróthy könyve több kiadásban, széles körben elterjedt, s a gyakorlati célú számtani ismereteket — szerzője céljának megfelelően — sikerrel juttatta el a nép széles rétegeihez. A „*Számvetésnek mestersége*” máig példája a valóban célszerű tankönyvnek.

Berecz József

Könyvritkaságainkból

Kiss József kéziratos verse

Kopott, barna könyvecske, arannyal díszített fémbőr-kötésben: *Kiss József költeményei 1868—1882. Harmadik, bővített kiadás.* A kötet 1882-ben jelent meg Ráth Mórnál, s most a Népköztársaság úti antikváriumából került a II. Rákóczi Ferenc Könyvtárba. Előzéklapján a költő kézírásával az ajánlás:

„Dr. Várnai Lajosnének
őszinte barátsága jeléül
Bpest,
1882. XII. 23. Kiss József.”

A lap túloldalán — az ajánlás folytatásaként —
fekete gyöngybetűkkel egy vers:

”

I.

Örökös ború! Búsongó bánat!
Hát mosolyogni már sohse látlak?
Pedig tudhatnád, te büszke lélek:
A bú elhervaszt, a köny eléget.

II.

A magas, messze légi utakon
Kísérőm vagy. — Rőptöm szilaj-vadon
A táj és lelkem szárnya csügged, fárad.
De te kis ujjad rózsás körmével
Megilletted és — újra szállhat!

III.

Ott szedem a gyöngyöt, ahol találok,
Lopáson érnek, azt se nagyon bánom;
Tetőled is loptam sok jót és szépet,
Im itt a könyvem! Visszaadom néked.

Kiss József”

A verset ebben a formában nem találjuk meg a költő későbbi köteteiben. Utolsó versszaka azonban önálló életre kelt, *Dedicatio* címmel. Talán azért, mert ebben fejezte ki legtömörebben költői programját.

Harminckilenc évvel azelőtt, 1843. november 30-án látta meg a költő a napvilágot, Mezőcsáton. Azóta sokat hányódott, sokfelé bolyongott, s éppen 1882 az az év, amikor több évi távollét után végleg letelepszik Pesten. Tisztviselő lesz egy biztosító társaságnál, de nem telik bele egy évtized, s a századvég legrangosabb irodalmi folyóirata, a *Hét* szerkesztői székében találjuk. Neve azonban már ekkor sem ismeretlen az olvasóközönség előtt. Első kötete 1868-ban, a következő 1876-ban jelent meg. Verseit a folyóiratok is közlik, sőt ő maga is szerkeszt lapot: 1871-től 1873-ig a dicstelen véget ért *Képes Világot*.

Simon Judit balladáját Toldy Ferenc a Kisfaludy Társaságban olvastatja fel — Vadnay Károllyal. 1877-ben a Petőfi Társaság tagjává választják.

De ki az a dr. Várnai Lajosné, akinek a kötetet ajánlotta? Életrajzírói szerint *Mese a varrógépről* és *Hanzi* című költői elbeszéléseit az ő tiszteletére írta. A *Mese a varrógépről* bevezető strófiából megtudjuk: „Szóval, én jó barátom házáat Úgy ismerem... kivülem senki Jobban... egy kis tündérpalota, Melyben legszébb tündér maga; A háznak viruló asszonya!...”

Hanzi című költeményét 1877. karácsonyára írta egy elpusztult kanáriról, tréfásan komolykodó hangon. Az elíratott jószág Várnainé két gyermekének, Pistikének és Ilmácskának kedvenc madara volt. A költő nem sejtette, hogy néhány év múlva *A kis Ilmáról* kell vigasztaló verset írnia a bánatos anyának, mert „A szöszeke kis fiú maga maradt A csillogó karácsonyfa alatt.” Lehet, hogy az ajánlás borongós hangulatát ezzel magyarázhatjuk, s a kötet, amelyet a költő 1882 karácsonyára tett a fa alá, balszam akart lenni a még be nem hegedt sebekre.

Hubay László

Az MSZT Központi Könyvtára a miskolci megyei kórház három osztályán létrehozta a „Betegek könyvtára”-t. A társalgókban elhelyezett könyvek közel kétezer beteg könyvtári igényét elégítik ki. A járóbeteg naponta személyesen kölcsönöznek, a fekvőbetegeket a könyvtáros keresi fel.

★

A Miskolci Városi Könyvtár és az SZMT Központi Könyvtára megnyitotta az első közös nyilvános könyvtárat a miskolci Papírgyár Művelődési Otthonában. A könyvtár naponta kölcsönöz és a kerület valamennyi lakosa igénybe veheti.

★

Me gyénkben jelenleg 15 szakszervezeti könyvtár átalakítása, modernizálása folyik. Kiss József építész-mérnök igen sok segítséget ad a korszerűsítéshez.

★

Az edelényi járás területén ez évben újabb községek — Abod, Aggtelek, Martonyi, Szögliget — könyv-

tárai kapnak önálló, szabadpolcos berendezéssel ellátott helyiséget.

★

Községfejlesztési alapról új művelődési otthont építettek a 850 lakosú Komlósán. A nagyterem mellé egy klubszobát és egy kis könyvtári helyiséget is építettek. A könyvtári szoba alapterülete nincs ugyan arányban a község lakosságával, az olvasók számával, mégis előnyösebb helyzetbe kerültek, mivel eddig a könyvtár az iskolában volt, ahol délelőtt, délután és este is tanítás volt.

★

A bereti községi tanács ülésén elhatározták, hogy a legjobb olvasókat könyvjutalomban részesítik.

Reméljük, hogy a fejlődés következő fázisában megdicsérelhetjük a községi tanácsot a könyvtár elhelyezésének megoldásáért is, mivel ma még csupán a község könyvtárosának jár köszönet, hogy három éve saját lakásán ad helyet három szekrény könyvnek és a naponta megforduló olvasóknak.

Kitüntetett könyvtárosaink

A Művelődésügyi Miniszter Augusztus 20. alkalmából kitüntetések adományozott. Munkatársaink közül többen részesültek elismerésben. A Borsodi Könyvtáros szerkesztősége szeretettel köszönti a kitüntetetteket, s további munkájukhoz erőt, egészséget, sok sikert kíván.

LOVÁSZ PALNÉ, a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár Feldolgozó csoportjának tagja, a „KIVÁLÓ DOLGOZÓ” címet kapta. 1954 óta dolgozik könyvtárunkban. Munkáját az olvasószolgálati csoportban kezdte, később került a feldolgozóhoz. Lelkiismeretes munkájának, példamutató közösségi magatartásának méltó elismerése ez a kitüntetés.

SERFŐZŐ JÁNOS, a sajaszentpéteri járási könyvtár igazgatója „SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT” kitüntetést kapott. 1960-ban került a könyvtári pályára, ezt megelőzően tanított. Éveken keresztül a II. Rákóczi Ferenc Könyvtárban dolgozott, itt szerette meg a falusi könyvtárak munkáját, s 1964-ben vállalta el a sajaszentpéteri könyvtár vezetését. Nagy munkabírással és hozzáértéssel dolgozik. Sokat tesz a könyvtárak elhelyezése, berendezése, a könyvtárosok képzése, továbbképzése érdekében. A tanyai települések életét kulturális téren nagy gondal irányítja.

SZABÓ GYULA, az encsi járási könyvtár igazgatója „KIVÁLÓ NÉPMŰVELŐ” kitüntetést kapott. 1957-től dolgozik járási könyvtárban. Az 1962-es területrendezésig a szikszói járási könyvtár igazgatója, azóta a megnövekedett encsi járásban látja el ezt a feladatot. Kiváló ismerője a falusi népművelő munkának. Érdeklődési köre és hozzáértése nem zárul be a könyvtári ismereteknél, jól látja, hogy sok mindent kell tudnunk a faluról ahhoz, hogy kultúráján sikerrel változtassunk. Ez a magas kitüntetés méltó elismerése munkájának.

KOPASZ ERZSÉBET, a miskolci városi Ady Endre fiókkönyvtár vezetője „Miniszteri Dicséret” kapott. 1959-től dolgozik könyvtári pályán. Könyvtára a város kerületi könyvtárai közül a legmodernebb, mintaszzerű elhelyezése, felszerelése és korszerű működése elsősorban az ő munkájának eredménye. A diósgyőri fiókkönyvtár régi szürke, korszerűtlen környezetéből kinőve igen komoly népművelő munkát végez, az átköltözés óta olvasóinak száma 50 százalékkal megnövekedett. A kultúrotthonban működő szakkörök tevékenységét eredményesen támogatják.

Cikkeink szerzői

BÁRDOS JÓZSEFNÉ,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa.

BERECZ JÓZSEF,

a Sárospataki Tanítóképző Intézet Könyvtárának vezetője.

CSISZÁR JOLÁN,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa.

Dr. DEÁK GÁBOR,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár igazgatóhelyettese.

GYÓRI ERZSÉBET,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa.

HUBAY LÁSZLÓ,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa.

KLUGER LÁSZLÓNÉ,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa.

LUKÁCS DÉNES,

a MESZÖV könyv-szakelőadója.

MAGYAR ANDRÁS,

az SZMT Szakmaközi Könyvtárának vezetője.

NAGY ERNŐ,

a Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának munkatársa.

PÓCSI GUSZTÁV,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa.

RÉZMŰVES JÁNOSNÉ,

a sajlóádi községi könyvtár vezetője.

SZABÓ GYULA,

az encsi járási könyvtár igazgatója.

SZÓNYI LÁSZLÓ,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár igazgatója.

TÓTH GYULÁNÉ,

a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa.

IL RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

A sátoraljújhelyi járási könyvtár galériás olvasótere